

โครงการวิจัยภาษาถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

The Research Program of Dialect in Ubonratchathani Province

จันทิมา เอี่ยมมานนท์
สมนา อินทร์คำน้อย

หัวหน้าโครงการ
ผู้ร่วมวิจัย

สถาบันภาษาและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

โครงการวิจัยในหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป งบประมาณแผ่นดิน
ปีพุทธศักราช 2539

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณฉวีพร ชำนิโรคนานต์ อาจารย์ผู้นำแนวทาง และช่วยอบรมสั่งสอนความรู้และการทำวิจัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์ อาจารย์ผู้สั่งสอนวิชาการทางภาษาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงด้วยความเคารพมิรู้ลืม

ขอขอบคุณสำนักงบประมาณที่จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัยนี้ ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาที่เข้าใจและอนุมัติให้ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูล และเขียนงานวิจัยนี้จนเสร็จสิ้น

งานวิจัยนี้ไม่อาจสำเร็จได้โดยง่าย หากไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายหน่วยใน จังหวัดอุบลราชธานี ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สำนักพัฒนาการศึกษาและ วัฒนธรรมเขตการศึกษา 10 ศูนย์วัฒนธรรมสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี ศึกษาธิการจังหวัด และ ศึกษาธิการอำเภอต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูล รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลและประชาชนท้องถิ่นผู้มี น้ำใจที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณอาจารย์วรรณภา ชำนาญกิจ อาจารย์สถาบันภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้ช่วย วิจัยที่เข้มแข็งและร่วมผจญความลำบากอย่างอดทนตลอดการเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งนักศึกษา และพนักงานขับรถของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ช่วยเก็บข้อมูลพร้อมทำหน้าที่เป็นล่ามให้ด้วย ความอดสาหัสยิ่ง

ขอขอบคุณอาจารย์ทรงพล อินทเสียร และคุณละอองดาว สีดาโคตร ที่อดทนในการอ่าน ลายมือต้นฉบับและช่วยดูแลทางด้านการพิมพ์ที่เป็นระเบียบจนงานวิจัยนี้สำเร็จ และขอขอบคุณ คุณกมล โสภานิน ที่ใช้ความสามารถทางศิลปะในการทำให้งานวิจัยนี้เป็นรูปเล่มที่สวยงาม

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของเพื่อนร่วมงาน และเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย ของสถาบันภาษาและวัฒนธรรมที่เอาใจใส่และเป็นกำลังใจให้อย่างสม่ำเสมอ

คุณความดี และคุณประโยชน์ต่าง ๆ อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมให้แก่ผู้พระคุณอัน ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมทั้งสถาบันภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ข้อมิผิดพลาด หรือข้อบกพร่องประการใดในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

จันทิมา เอี่ยมมานนท์

ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการใช้ภาษาของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว เขมร บรูหรือข่า กูยหรือส่วย และกูลา โดยการสัมภาษณ์รายการคำศัพท์จำนวน 54 คำ จากผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ ได้แก่ อายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุ 11-20 ปี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน จาก 15 หมู่บ้าน

ผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์คำศัพท์พบว่า ผู้ใช้ภาษาทั้ง 2 ระดับอายุในหมู่บ้านเดียวกันมีการใช้คำศัพท์ที่เหมือนกันและต่างกัน การใช้คำศัพท์ที่ต่างกันั้น จะมีลักษณะคำศัพท์ที่ต่างกันทั้งหมด และต่างเป็นบางส่วน ซึ่งจะเป็นการต่างกันบางส่วนที่จำนวนพยางค์ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ทางด้านสภาพการใช้ภาษา พบว่า ผู้ใช้ภาษาทั้ง 2 ระดับอายุ ยังคงใช้ภาษาท้องถิ่นของกลุ่มชนของตน ผู้ใช้ภาษาที่มีระดับอายุ 11-20 ปี จะใช้ภาษานอกกลุ่มชนของตนมากกว่าผู้ใช้ภาษาที่มีระดับอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว จะใช้ภาษาไทยถิ่นกลางมากที่สุด ส่วนกลุ่มชนอื่น ๆ จะใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลาง และกลุ่มชนเชื้อสายกูลาใช้ภาษาของชาวกูลาได้น้อยที่สุด

Abstract

The purpose of this research is to study the Thai dialect usage of local people in Ubon Ratchathani province. These people include Thai-Lao, Khmer, Bru or Kha, Kuay or Suay, and Kula groups. This study used the interview guideline. Questionnaires consisting of 54 semantic units were used to collect data from informants from 15 villages of 2 age groups : the over-50-year-old group and the 11-20-year-old group.

Findings show that the two groups of informants, who live in the same village, use both the same and different words. They are totally and partially different. The latter group are different in terms of the number of syllables, consonants, vowels and tones. The two groups of informants are still using their own local language. The Central Thai dialect and Northeastern Thai dialect are more widespread in the 11-20-year-old group than in the over-50-year-old one. The Thai-Lao group use Central Thai dialect the most. The other local people use Northeastern Thai dialect more than Central Thai dialect. The Kula group use their own language the least.

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1
ขอบเขตของการวิจัย	2
สมมติฐานของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 จังหวัดอุบลราชธานีและชนถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี	
1. รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดอุบลราชธานี	10
ประวัติความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานี	10
ลักษณะภูมิประเทศ	11
2. ชนถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี	13
กลุ่มชนไทย-ลาว	13
กลุ่มชนชาวเขมร	13
กลุ่มชนชาวญ้อหรือส่วย	14
กลุ่มชนชาวขมหรือข่า	15
กลุ่มชนชาวกุลา	16

	หน้า
บทที่ 3 การวิเคราะห์คำศัพท์	
1. คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกัน	20
2. คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกัน	28
2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด	29
2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วน	32
2.2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่จำนวนพยางค์	32
2.2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่พยัญชนะ	34
2.2.3 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่สระ	38
2.2.4 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่วรรณยุกต์	40
3. คำศัพท์ที่ปรากฏมีทั้งเหมือนและต่าง	41
3.1 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	41
3.2 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1	43
3.2 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือน และต่างกัน	49
4. คำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหนึ่งแต่ไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูล อีกกลุ่มหนึ่ง	52
บทที่ 4 สภาพการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนในจังหวัดอุบลราชธานี	
1. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย – ลาว	55
2. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายเขมร	62
3. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายญ้อหรือส่วย	65
4. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายขมหรือข่า	69
5. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกูลา	72
บทที่ 5 บทสรุป	76
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	82
ภาพประกอบ	85

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

อุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาวและกัมพูชาและเป็นประตูสู่ภูมิภาคอินโดจีนผ่านไปยังลาวและเวียดนามได้นักประวัติศาสตร์กล่าวกันว่าอุบลราชธานีเป็นแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่แห่งหนึ่งของอีสาน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยลำน้ำที่ไหลผ่านหลายสายทำให้กลุ่มชนจากที่ต่างๆ หลายกลุ่มเข้ามาอยู่อาศัยและตั้งถิ่นฐานจนกลายเป็นชนท้องถิ่นของจังหวัด เช่น ลาว เขมร กูยหรือส่วย บรูหรือข่า กูลา เป็นต้น

เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ จึงทำให้อุบลราชธานีอุดมด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นนับวันจะสูญหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษา ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการศึกษาในระบบโรงเรียนที่ใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลักและความเจริญทางวิทยาการสมัยใหม่รวมทั้งการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้ชนรุ่นหลังของกลุ่มชนเชื้อชาติต่างๆ ลงประเพณีและการใช้ภาษาของกลุ่มตนได้น้อยลง หากเราคำนึงว่าภาษาเป็นสัญลักษณ์สำคัญของวัฒนธรรม ดังนั้นการศึกษารากเหง้าของกลุ่มชนต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยธำรงรักษาคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ชนถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนเหล่านั้นในผู้ใช้ภาษา 2 ระดับอายุ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบภาษาถิ่นที่มีอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีรวมถึงการใช้ภาษาถิ่นในปัจจุบันว่ามี ความแตกต่างอย่างไรในกลุ่มชนต่าง ๆ
2. ทำให้ทราบชนถิ่นต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี

3. เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาถิ่นและกลุ่มชนถิ่น ที่มีอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่สนใจและมุ่งศึกษาในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาวิจัยภาษาถิ่นของชนถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มชนที่ศึกษาจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่แบ่งตามที่มาของเชื้อชาติและภาษา ได้แก่ กลุ่มชนสายตระกูลไทย-ลาวซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่กระจายอยู่ทุกพื้นที่ในจังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มชนสายตระกูลมอญเขมร อันได้แก่ เขมร กูยหรือส่วย ข่าหรือบรู และกูลา ส่วนกลุ่มชนอื่น ๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ในสมัยหลัง เช่น จีน เวียดนาม และอินเดีย จะไม่นำมาศึกษา
2. ศึกษาสภาพการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารของกลุ่มชนเหล่านั้น
3. ศึกษาความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานีในผู้ใช้ภาษา 2 ระดับอายุ คือ ช่วงอายุ 11-20 ปี และช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป
4. บริเวณที่ศึกษาคือพื้นที่ปัจจุบันในจังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. ในจังหวัดอุบลราชธานีมีกลุ่มชนถิ่นหลายกลุ่ม และกลุ่มชนเหล่านั้นยังมีการใช้ภาษาถิ่นของตนในการสื่อสารภายในกลุ่ม
2. สภาพการใช้ภาษาของคนช่วงอายุ 11-20 ปี และคนช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป แตกต่างกัน โดยคนช่วงอายุ 11-20 ปี รู้คำศัพท์ภาษาถิ่นของตนน้อยลงและใช้คำศัพท์ภาษาไทยกลางมากกว่าคนช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1. สำรวจและศึกษางานวิจัยและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2. เตรียมการและเลือกคำศัพท์

คำศัพท์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัยนั้น ได้คัดเลือกคำศัพท์จากรายการคำศัพท์จากงานวิจัยเรื่องภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา (วิจินต์ ภาณุพงศ์, 2529) โดยพิจารณาคำศัพท์ที่น่าจะมีใช้เฉพาะในภาคอีสานเท่านั้น หรือคำศัพท์ที่มีใช้ทุกภาคโดยทั่วไป แต่พบว่าที่ใช้ในภาคอีสานอาจจะแตกต่างจากภาคอื่น ๆ ในเรื่องเสียงหรือรูปศัพท์ และจัดแบ่งคำศัพท์เป็นหมวด ๆ ทั้งสิ้น 9 หมวดศัพท์ ได้แก่ อวัยวะ เครื่องใช้ ผักและผลไม้ สัตว์ เครื่องแต่งกาย คำคำคัพัญญัติ วันเวลา คำกริยา และคำนาม จำนวนทั้งสิ้น 54 คำ

3. สํารวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับจังหวัดอุบลราชธานี

เนื่องจากคณะผู้วิจัยมิใช่เป็นคนในพื้นที่และไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ทั่วไปทั้งสภาพทางภูมิประเทศและข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ข้อมูลทั่วไป เช่น สภาพภูมิศาสตร์ เขตการปกครอง ประชากร การคมนาคม เป็นต้น ส่วนใหญ่จะได้จากสำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี พัฒนาการจังหวัด ส่วนข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น กลุ่มเชื้อชาติ ประเพณี ความเชื่อและภาษา จะได้จากศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ สำนักพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 10 ศูนย์วัฒนธรรมสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี และเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดอุบลราชธานี

4. กำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

ในระยะแรกได้กำหนดพื้นที่สำหรับเก็บข้อมูลตามข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับชนิตินต่าง ๆ ที่ตั้งถิ่นฐานตามอำเภอแต่ละอำเภอ ในจังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นได้สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากสำนักงานอำเภอและศึกษาธิการอำเภอ เพื่อกำหนดหมู่บ้าน โดยเน้นที่กลุ่มชนชาติที่มีใช้ไทย-ลาว ก่อน หากพื้นที่ใดมีเฉพาะกลุ่มชนไทย-ลาว แตกต่างจากหมู่บ้านอื่นในอำเภอเดียวกัน ซึ่งความแตกต่างนั้นอาจจะเป็นการออกเสียงคำศัพท์หรือรูปศัพท์ก็ได้ ก็จะได้เลือกหมู่บ้านนั้นเป็นพื้นที่เก็บข้อมูล

5. สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยเตรียมคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลคำศัพท์เหล่านั้น พร้อมทั้งอุปกรณ์และวิธีการที่ใช้ประกอบคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหมายตรงตามความต้องการมากที่สุด แบบสัมภาษณ์นี้ได้ดัดแปลงและปรับจากแบบสอบถามของ

วจินตน์ ภาณุพงศ์ (2526) โดยจะแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ชุด คือชุดแบบทดสอบคำศัพท์ ชุดแบบทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ และชุดแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ ในแบบสัมภาษณ์จะปรากฏรหัสบอกชุดแบบทดสอบที่มุมขวาบน เช่น เลขที่ 1 หมายถึงแบบทดสอบคำศัพท์หมายเลข 1, CV 1 หมายถึงแบบทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ, หมายเลข T 1 หมายถึงแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์หมายเลข 1 เป็นต้น ซึ่งชุดแบบทดสอบด้านเสียงนี้ จะใช้ทดสอบการออกเสียงคำศัพท์ภาษาไทยของชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ

แบบทดสอบคำศัพท์ จะมีศัพท์ที่เป็นตัวแปรไว้ให้เพื่อความสะดวกแก่ผู้สัมภาษณ์ หากผู้ให้สัมภาษณ์บอกข้อมูลตรงกับรูปแปรตัวใด ก็สามารถทำเครื่องหมายที่รูปแปรนั้นได้ทันที หรือหากไม่ตรงกับรูปแปรใด ผู้สัมภาษณ์ก็เขียนบันทึกใหม่ในพื้นที่ว่างที่กำหนดให้

ตัวอย่าง

เลขที่ 1

จมูก

จมูก : จี้ที่จมูก (อย่าให้ตรงรูจมูก) แล้วถาม เรียกว่าอะไร

คั้ง, คั้ง, จมูก, ตะหมูก

ส่วนแบบทดสอบเสียง ทั้งเสียงพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ จะปรากฏเฉพาะคำถามเท่านั้น จะไม่มีศัพท์ตัวแปรให้ ดังนั้นผู้สัมภาษณ์จะต้องบันทึกเป็นศัพท์อักษร

ตัวอย่าง

CV 1

เชือก

เชือก : ให้ดูของจริง แล้วถามเรียกอะไร

.....

ขา : ขี้ขี้ขา แล้วถามเรียกอะไร

.....

6. กัดเลือกผู้บอกภาษา ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

6.1 กำหนดคุณสมบัติของผู้บอกภาษา

6.1.1 เพศชายหรือหญิง ที่มีอายุแบ่งเป็น 2 ระดับ

คือ 1) ชาย-หญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ขึ้นไป

2) ชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 11-20 ปี

6.1.2 มีอาชีพในการออกเสียงเป็นปกติ

6.1.3 อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่กำเนิดหรือมากกว่า 40 ปีขึ้นไป

6.2 กัดเลือกผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อ 6.1 โดยใช้ผู้บอกภาษาจาก 10 อำเภอ คือ อำเภอเขมราฐ อำเภอเชียงใน อำเภอโขงเจียม อำเภอนาจะ - หลวย อำเภอน้ำขุ่น อำเภอบุณฑริก อำเภอม่วงสามสิบ อำเภอเมือง อุบลราชธานี อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอสิรินธร จำนวน 15 หมู่บ้าน ผู้บอกภาษาหมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

7. การเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

7.1 เตรียมตัวก่อนออกพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

ในการออกเก็บข้อมูลแต่ละครั้งนั้น จำเป็นต้องติดต่อขอความร่วมมือจาก หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามลำดับคือ

- 1) ขอนหนังสือแนะนำจากผู้บังคับบัญชาคือ อธิการบดี ถึงผู้ว่าราชการจังหวัด อุบลราชธานี เพื่อขออนุมัติเก็บข้อมูลในพื้นที่ และขอความอนุเคราะห์ให้ ช่วยแจ้งศึกษาธิการอำเภอต่าง ๆ ทราบว่า คณะผู้วิจัยจะไปขอพบเพื่อขอ ความอนุเคราะห์ข้อมูล และกำหนดพื้นที่หมู่บ้านในการเก็บข้อมูล รวมทั้ง ผู้นำทาง 1 คน ในกรณีจำเป็น
- 2) ขอนหนังสือแนะนำจากผู้บังคับบัญชา คืออธิการบดี ถึงศึกษาธิการอำเภอ ต่าง ๆ เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชนถิ่นและข้อมูลทางด้าน วัฒนธรรมในพื้นที่ รวมทั้งผู้นำทาง 1 คน ในกรณีจำเป็น

- 7.2 เดินทางไปยังอำเภอเป้าหมายโดยเข้าพบศึกษานิเทศก์อำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชนถิ่นและข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม รวมทั้งกำหนดพื้นที่หมู่บ้านในอำเภอ
- 7.3 เดินทางไปยังหมู่บ้านเป้าหมาย คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องเข้าพบผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย และขอให้ช่วยคัดเลือกผู้บอกภาษาตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้
- 7.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่นั้น ๆ โดยการสัมภาษณ์ แล้วจดบันทึก และบันทึกเสียง ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะเป็นผู้นำหมู่บ้านหรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งน่าจะเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชนในหมู่บ้าน
 - ชุดที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาษาจากผู้บอกภาษาช่วงอายุ 11-20 ปี โดยใช้แบบสัมภาษณ์ จดบันทึกเป็นสัทอักษร ลงในแบบสัมภาษณ์ และบันทึกเสียง
 - ชุดที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลภาษาจากผู้บอกภาษาช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยใช้แบบสัมภาษณ์ จดบันทึกเป็นสัทอักษรลงในแบบสัมภาษณ์ และบันทึกเสียง
8. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์และเสียงของคำศัพท์จากแบบสัมภาษณ์ และที่ตรวจสอบความแน่นอนชัดเจนแล้ว จากการถอดถอดแถบบันทึกเสียง วิเคราะห์ถึงความแตกต่างของคำศัพท์และเสียงของคำศัพท์ของผู้บอกภาษาแต่ละช่วงอายุในแต่ละหมู่บ้าน
9. เรียบเรียงผลการวิจัย
10. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาภาษาถิ่น โดยมุ่งเน้นที่ความแตกต่าง ของการใช้ภาษาถิ่นของคนสองช่วงอายุในกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาวิจัยภาษาแวนนี้ ได้มีผู้ศึกษาไว้บ้างแล้ว เช่น กัญญารัตน์ ปั่นทอง (2524) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำ

ศัพท์ในคนสามรุ่นของภาษาคำเมือง พนอ เพชรสม (2526) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการใช้ภาษาระหว่างคนสามรุ่นในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร รัชณี เสนีย์ศรีสันต์ (2526) วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบในภาษาลาวพวน มาบปลาเค้าของผู้พูดภาษาที่มีอายุต่างกัน หรือ วิทยานิพนธ์ของอัญชลี บุณยสิงห์ (2530) เรื่อง วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโขง เป็นต้น

งานวิจัยเหล่านี้ เน้นที่การศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของการใช้ภาษาของคนต่างช่วงอายุในภาษาถิ่นต่าง ๆ กัน โดยสรุปรวมของงานวิจัยเหล่านี้ ล้วนแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยจะใช้คำยืมจากภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาถิ่นของตน เช่น ภาษาไทยกลาง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการออกเสียง และการใช้คำศัพท์และบางคำศัพท์แตกต่างไปจากผู้ที่ใช้ภาษาที่มีวัยสูงอายุ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าปัจจัยสำคัญที่เป็นอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาของผู้ใช้ภาษาต่างวัยกันคือ ปัจจัยด้านการศึกษาและสังคม กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยได้รับอิทธิพลภาษาไทยกลาง ผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนค่อนข้างสูง อีกทั้งการแพร่หลายของโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดเป็นภาษาไทยกลาง โดยส่วนใหญ่ และคนรุ่นหนุ่มสาวและเยาวชนต่างก็ชอบดูโทรทัศน์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้ภาษาช่วงอายุนี้นั้นเคยและมักใช้ภาษาไทยกลางในการติดต่อสื่อสารมากกว่าที่จะใช้ภาษาถิ่นของตน หรือมีฉะนั้นก็มีคำศัพท์ภาษาไทยกลางปะปนในการพูดภาษาถิ่นของตน และยังแสดงให้เห็นแนวโน้มว่าจะมีคำศัพท์บางคำหรือเสียงบางเสียงในภาษาถิ่นไทยอีสานสูญหายไปด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์ ซึ่งมีหลายงานวิจัยที่เป็นการศึกษาภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2529) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้คำศัพท์ สามารถแบ่งเขตภาษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ภาษาถิ่นกลุ่มไทยโคราช และภาษาถิ่นกลุ่มไทยอีสาน ภาษาถิ่น กลุ่มไทยโคราชพูดในบริเวณใหญ่ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน กลุ่มคำศัพท์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นศัพท์ที่มักใช้ตรงกันกับภาษากลางโดยทั่ว ๆ ไป ส่วนภาษาถิ่นกลุ่มไทยอีสานพูดในบริเวณย่อย ซึ่งกระจายกันอยู่ใน 4 แห่งทางด้านเหนือ ตะวันออก และตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มคำศัพท์ที่ใช้จะเป็นกลุ่มศัพท์ที่ตรงกันกับภาษาไทยอีสานโดยทั่ว ๆ ไป

งานวิจัยอื่นที่มีจุดประสงค์ทำนองเดียวกัน เช่น ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ (สลัป เปี่ยมเพิ่มพูล, 2529) ซึ่งได้กำหนดแนวแบ่งเขตภาษาของภาษาไทยถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาถิ่นกลุ่มไทยโคราช และภาษาถิ่นกลุ่มไทยอีสาน และในแต่ละกลุ่มยังมีกลุ่มย่อย ได้แก่ ภาษาถิ่นกลุ่มไทยโคราชแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ไทยโคราชกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ และไทยโคราชกลุ่มตะวันตก ส่วนกลุ่มไทยอีสาน มี 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ ไทย

อีสาน กลุ่มตะวันตกเฉียงเหนือ ไทยอีสานกลุ่มใต้ และไทยอีสานกลุ่มตะวันตก และยังมีบริเวณที่เป็นรอยต่อของภาษาไทยถิ่นทั้ง 2 กลุ่มซึ่งอยู่ระหว่างไทยอีสานกลุ่มตะวันตกและกลุ่มตะวันตกเฉียงเหนือ กับไทยโคราช กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลทางด้านศัพท์และภาษาถิ่นทั้งสองกลุ่มที่มีต่อกัน

งานวิจัยเกี่ยวกับภูมิศาสตร์คำศัพท์ของภาษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีจุดประสงค์คล้ายกันอีกงานหนึ่ง แต่ต่างกันที่ใช้ความแตกต่างของระบบวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขตภาษา ได้แก่ งานของไสว สว่างวรรณ (2534) เรื่อง ภูมิศาสตร์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดชัยภูมิโดยใช้ระบบวรรณยุกต์ ได้แบ่งเขตภาษาไทยถิ่นในจังหวัดชัยภูมิได้เป็น 3 เขต คือ เขตภาษาไทยถิ่นอีสาน เขตภาษาไทยถิ่นรวมและเขตภาษาไทยถิ่นโคราช

งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นการศึกษาวิจัยภาษาถิ่นที่มีใช้ภาษาถิ่นอุบลราชธานี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นอุบลราชธานีที่เป็นการศึกษาวิจัยด้านเสียง ได้แก่ งานวิจัยของช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ (2516) ซึ่งมุ่งหมายศึกษาเฉพาะเรื่องเสียง โดยเปรียบเทียบหน่วยเสียงภาษาถิ่นได้แก่ หน่วยเสียงภาษาอุบลฯ เชียงใหม่และสงขลา กับภาษากรุงเทพฯ และงานของวีระพงศ์ มีสถาน (2539) เป็นการศึกษาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ในช่อง B4 จากภาษาไทยถิ่นอุบลราชธานี โดยใช้ตารางการสอบหาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของเกดนี่ (William J. Gedney, 1972) เป็นหลัก รวมไปถึงงานของธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2526) และวิไล ช่างขวัญยืน (2526) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ทำให้ทราบหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นอุบลราชธานี ได้อย่างชัดเจน

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์และการออกเสียงคำศัพท์ ได้แก่ งานวิจัยของสุกรา สุขวรรณ (2537) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์และการออกเสียงคำศัพท์ของผู้บอกภาษา 2 ระดับอายุที่พูดภาษาถิ่นอุบลราชธานี และพบว่าผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มใช้คำศัพท์และออกเสียงคำศัพท์แตกต่างกัน ผู้บอกภาษาที่มีอายุ 11-19 ปี นำคำศัพท์จากภาษาไทยกลางมาใช้และใช้ปนกับคำศัพท์ภาษาถิ่นอุบลฯ มากกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับคำศัพท์ภาษาไทยกลาง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่กล่าวถึง ภาษาของกลุ่มชนต่าง ๆ ได้แก่ งานของสุวิภา รัตนกุล (2537) ได้กล่าวถึงภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย และมีภาษาหลายภาษาที่ปรากฏใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี รวมไปถึง พจนานุกรมบริ-ไทย-อังกฤษ (2523) และ พจนานุกรมอุย (ส่วย) -ไทย-อังกฤษ (2521) ก็ทำให้เห็นว่าในกลุ่มชนที่พูดภาษาของตน เช่น เขมร อุยหรือส่วย บรูหรือข่า ในจังหวัดอุบลราชธานีด้วย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ บางส่วนจะใช้ศัพท์ที่กำหนดคำนิยามตามวจินันท์ ภาณุพงศ์ (2529) ได้แก่

ภาษาถิ่น คือ ภาษาตามท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่

ภาษาไทยถิ่น คือ ภาษาถิ่นที่พูดในประเทศไทย ภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นอีสาน

คำหรือคำศัพท์ คือ ข้อมูลที่ปรากฏในแบบสัมภาษณ์ยังไม่ได้ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ศัพท์หรือหน่วยบรรทัดแสดงรูปเป็นภาษากรุงเทพฯ

ศัพท์ คือ คำหนึ่งคำที่วิเคราะห์แล้วว่าเป็นสมาชิกของหน่วยบรรทัด แต่ละศัพท์อาจมีหรือไม่มีรูปแปรก็ได้

รูปแปร (variant) คือ รูปของศัพท์เดียวกัน ความแตกต่างของรูปแปรอาจอยู่ที่พยัญชนะ และ/หรือสระ หรือจำนวนพยางค์ หรืออยู่ที่รูปคำหรือลำดับคำก็ได้

บทที่ 2

จังหวัดอุบลราชธานี และชนถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี

2.1 รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดอุบลราชธานี

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของภูมิภาคนี้มาแต่อดีต พื้นที่อันเป็นที่ตั้งจังหวัดอุบลราชธานี ในปัจจุบันมีความสำคัญต่อวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก (ธิดา สารธยา, 2536 : 30) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี บ่งบอกให้เห็นว่าลุ่มน้ำมูล-ชี ตอนล่างเป็นอู่อารยธรรมเก่าแก่ มีหลักฐานแสดงความรุ่งเรืองทางอารยธรรมสืบเนื่องมาช้านาน ด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีทั้งป่า เขา ลำน้ำและที่ลุ่มอุดมสมบูรณ์ ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีเติบโตเป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมในอดีต เพราะลำน้ำมูลและลำน้ำชีไหลสู่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อออกแม่น้ำโขง เป็นผลให้อุบลราชธานีเป็นแหล่งชุมชนของกลุ่มคนจากที่ต่าง ๆ มาแต่โบราณ

ประวัติเมืองอุบลราชธานีนั้น หากยึดตาม เดิม วิภาคพจนกิจ ในประวัติศาสตร์อีสาน และธิดา สารธยา ใน เมืองอุบล : ธานีแห่งราชะ ศรีสง่าแห่งไพรพฤกษ์ อาจประมวลได้ว่า การตั้งบ้านแปลงเมืองหรือการสร้างบ้านแปลงเมืองของชาวอุบล พบว่าชาวโค-ลาว เป็นบรรพบุรุษของชาวอุบลที่ได้เดินทางแสวงหาที่ทำกินเข้าสู่ลุ่มน้ำโขงและอีสาน การเดินทางของบรรพบุรุษชาวอุบลนี้ จากหนองบัวลุ่มภู (หนองบัวลำภูในปัจจุบัน) หรือนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน (เขตจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน) บรรพบุรุษชาวอุบลเริ่มแรกคือ เจ้าปางคำแห่งเมืองหนองบัวลุ่มภู ซึ่งเป็นเชื้อสายพวกลื้อสิบสองปันนา เมื่อส่อธงขาวยกกำลังเข้าปล้นเมืองเชียงรุ่ง กลุ่มเจ้านครเชียงรุ่ง ซึ่งมีเจ้าปางคำรวมอยู่ด้วย จึงพาไพร่บ้านพลเมืองไปตั้งอยู่หนองบัวลุ่มภู ต่อมาพระวอ-พระตา ซึ่งเป็นโอรสของเจ้าปางคำ สามารถสร้างเมืองได้มั่นคง มีกำลังคนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้คนที่ยอพยพจากลาวเวียงจันทน์ และจามปาศคัศ ซึ่งนครทั้งสองแห่งนี้ เป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองที่สำคัญของลาวทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ขณะเดียวกันก็มีศูนย์กลางทางการเมืองซึ่งเป็นตัวแทนอำนาจของเวียงจันทน์ และจามปาศคัศอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง คือ เมืองเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน สัมพันธ์กับการขยายตัวของเวียงจันทน์ เขตอีสานเหนือ และเมืองคอนมดแดง ลำน้ำมูลสัมพันธ์กับการขยายตัวของจามปาศคัศ เขตอีสานใต้

พระวอ-พระตา มีกำลังกล้าแข็งเป็นลำดับ จนทำให้เจ้าสิริบุญสาร แห่งเวียงจันทน์ ส่งกำลังมาปราบด้วยความหวาดระแวงว่าทั้งสองจะคิดเป็นใหญ่ทำให้พระวอ-พระตาต้องหนีไปพึ่งบารมี

ของเจ้านครจามปาศักดิ์ ภายหลังผัดใจกับเจ้านครจามปาศักดิ์ จึงส่งท้าวเพี้ยลือสุกอักษร ขุนบรรณาการจากคอนมคแดงมายังเมืองนครราชสีมา ขออยู่ในความคุ้มครองของกรุงธนบุรี เมื่อเจ้าสิริบุญสาร ส่งกำลังเข้าล้อมจับพระวอสำเร็จโทษ พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงใช้โอกาสนี้ส่งกำลังเข้ากุมจามปาศักดิ์ให้ลวดยันไม้เงินยันไม้ทอง เป็นราชบรรณาการแก่สยาม ต่อมาพระเจ้ากรุงธนบุรีส่งกำลังคนเข้าปราบเวียงจันทน์เกิดเป็นสงครามระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตตนาคคนหุดเวียงจันทน์ พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้ตั้งท้าวคำผงซึ่งเป็นน้องของเจ้าพระวอ เป็นพระประทุมสุรราชภักดี ไปอยู่บ้านห้วยแจะระเม ต่อมาเกิดกบฏอ้ายเชียงแก้วเข้าล้อมนครจามปาศักดิ์ ทางฝ่ายพระประทุมฯ และเจ้าฝ่ายหน้าร่วมกันตีกบฏแตก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงโปรดให้ยกฐานะห้วยแจะระเมเป็นเมืองอุบลราชธานี นามว่า “เมืองอุบลราชธานี ศรีวนาลัยประเทศราช” และโปรดแต่งตั้งให้พระประทุมสุรราชภักดีเป็นพระประทุมวรราชสุริยวงศ์อยู่ในฐานะเจ้าเมืองประเทศราช และเป็นจุดเริ่มต้นที่เมืองอุบลฯ ในฐานะเป็นศูนย์กลางสำคัญรวมทั้งแหล่งสะสมประชากรเพื่อเป็นแรงงานและส่งด้วยผลผลิตจากธรรมชาติยุคต้นกรุงเทพฯ

ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ยกเลิกประเทศราชเวียงจันทน์ อุบลราชธานีจึงเป็นหัวเมืองเอกในหัวเมืองลาวตะวันออก และทรงอนุโลมตามคำขอของพระประทุมฯ ให้ย้ายเมืองไปอยู่ริมแม่น้ำมูลที่คงอยู่ตั้ง ซึ่งก็คือเมืองอุบลราชธานีในปัจจุบัน ขณะเดียวกันการกวาดต้อนผู้คนจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงยังคงมีต่อเนื่อง ทำให้เกิดชุมชนต่าง ๆ ขึ้น ต่อมาได้กลายเป็นเมืองระดับอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลของการเป็นศูนย์กลางการปกครองของอีสานตะวันออกและลุ่มน้ำมูลตอนล่าง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงพิชิตปรีชากร เป็นข้าหลวงใหญ่หัวเมืองลาวพระองค์แรก ต่อมาคือพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ เป็นข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการมณฑลลาวกาว และเสด็จประทับที่อุบลราชธานี จากนั้นได้สำเร็จราชการมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ และข้าหลวงจากราชสำนักพยายามประสานประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายเมืองอุบลฯ และกรุงเทพฯ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเมืองการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่บนแอ่งโคราช สูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 68 เมตร หรือ 227 ฟุต (ยุพา อุทามนตรี, 2539) ทางทิศตะวันออกมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกั้นจังหวัดอุบลราชธานี กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำสายใหญ่ ๆ ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ที่ไหล

บรรจบกัน ลงสู่แม่น้ำโขงที่บริเวณปากมูล อำเภอโขงเจียม มีลำน้ำสาขาที่แยกออกมา ได้ ลำเซบก ลำเซบาย ลำโคมใหญ่ และลำโคมน้อย

ทางทิศใต้มีเทือกเขาบรรทัดและพนมดงรักกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

ด้านทิศตะวันตก จรดจังหวัดศรีสะเกษ และบึงโขงหลวง ส่วนทิศเหนือจรดจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดมุกดาหารและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา และมีลุ่มแม่น้ำอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้มีกลุ่มชนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอุบลราชธานี และเกิดมีชุมชนขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลำน้ำสาขาสำคัญ 4 สายของแม่น้ำมูล-ชี ที่เป็นแหล่งเส้นทางการคมนาคมและเป็นที่ตั้งชุมชนที่สำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่

ลำเซบก ไหลจากต้นน้ำในจังหวัดอำนาจเจริญ ลงมาทางใต้ผ่านอำเภอพนา อำเภอตระการพืชผล อำเภอตาลสุม อำเภอเมืองอุบลราชธานี แล้วลงสู่แม่น้ำมูลที่ตำบลคอนมดแดง ซึ่งเป็นที่ตั้งเขตชุมชนสำคัญแห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์ยุคต้นของเมืองอุบล

ลำเซบาย ต้นน้ำอยู่ในเขตจังหวัดยโสธร ไหลจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านอำเภอเมือง แล้วไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่ตำบลแจระแม ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งชุมชนสำคัญในประวัติศาสตร์การก่อตั้งเมืองอุบลเช่นกัน

ลำโคมใหญ่และลำโคมน้อย เป็นลำน้ำที่เป็นบริเวณที่สูงของเทือกเขาเข้าสู่ที่ราบลุ่มของเมืองอุบล ทำให้เกิดเส้นทางการติดต่อกันระหว่างคนบนที่สูงและคนในที่ราบตั้งแต่สมัยก่อนถึงต้นประวัติศาสตร์

บริเวณที่ราบเขตตะวันออกเฉียงใต้ของกลุ่มน้ำมูล-ชี ลำเซบก ลำเซบาย นั้น จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ค้นพบประเพณีการฝังศพ การใช้เครื่องปั้นดินเผาหลายเฉพาะแบบรวมทั้งพบวัฒนธรรมหินดั่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าบริเวณอำเภอโขงเจียม อำเภอม่วงสามสิบ จนถึงอำเภอเมืองในปัจจุบันนั้นเคยเป็นแหล่งชุมชน โบราณที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นถิ่นเก่าแก่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ถึงต้นประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนที่สุด และอาจมีความสัมพันธ์กับภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ ที่อยู่บริเวณภูผาขาม เลียบฝั่งโขง รวมทั้งอาจสันนิษฐานได้ว่า ภาพเขียนสีที่ผาแต้มนั้นเป็นแหล่งประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายก็เป็นได้ เนื่องจากมีภูมิประเทศที่เหมาะสม เอื้อในการคมนาคมติดต่อเดินทางที่สะดวก และเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าอุบลราชธานีเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเป็นที่ตั้งหลักแหล่งของพวกที่มีชีวิตอยู่บนที่สูง และพวกที่อยู่ในที่ราบลุ่ม รวมทั้งกลุ่มชนเชื้อชาติต่าง ๆ ก็

อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานกลายเป็นชุมชนของตนเอง ขึ้นมาหลายกลุ่มด้วยกัน จนต่อมาได้กลายเป็นชน
ถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานี

ชนถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มชนต่าง ๆ ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี และได้กลายเป็นชนถิ่นพื้นเพเดิม
แบ่งตามกลุ่มเชื้อชาติและภาษาออกได้เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มชนสายตระกูลไทย-ลาว ถือว่าเป็นกลุ่มชนที่ใหญ่ที่สุดและเป็นกลุ่มชนบรรพบุรุษ
ดั้งเดิมของอุบลราชธานี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในช่วงประวัติศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่ม
นี้ตั้งหลักแหล่งอาศัยกระจายอยู่ทุกพื้นที่และทุกอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มคนไทย-ลาวนี้จะมี
ภาษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองอย่างชัดเจน

2. กลุ่มชนสายตระกูลมอญ-เขมร ถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี
หากจำแนกออกตามภาษาพูด แบ่งออกได้เป็น 4 พวกด้วยกันคือ

- ชาวเขมร
- ชาวส่วยหรือกูย
- ชาวบรูหรือข่า
- ชาวกลาหรือไทยใหญ่

ชาวเขมร

ชาวเขมรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี นั้น อาจมีอยู่อย่างประปรายไม่หนาแน่นเท่าใน
จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ แต่ก็นับว่าเป็นกลุ่มชนที่สามารถดำรงเอกลักษณ์ของตนได้
อย่างค่อนข้างเหนียวแน่น ชาวเขมรนั้นอพยพเข้าในประเทศไทยหลายครั้งหลายหน เนื่องจาก
พรมแดนระหว่างประเทศไทยกับเขมรไม่แน่นอน มีการปรับและเปลี่ยนหลายครั้ง ก่อนจะมาเป็น
ประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยในปัจจุบัน ในสมัยก่อนมีการทำสงครามระหว่างไทย
เขมร และญวน (เวียตนามในปัจจุบัน) อยู่เสมอ ครั้งใดที่ไทยมีอำนาจได้เขมรเป็นประเทศราช ไทย
ก็จะนำประชาชนพลเมืองเขมรเข้ามาไว้ในไทย ระยะเวลาเมื่อเขมรขึ้นอยู่กับฝรั่งเศส ชาวเขมรที่อยู่
ในไทยก็มีได้อพยพออกไป จึงทำให้มีชาวเขมรกลุ่มนี้อยู่ในประเทศไทยต่อไป

เหตุที่ทำให้ชาวเขมรอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี น้อยกว่า 3 จังหวัดข้างต้น น่าจะเป็นอาณา
เขตทางใต้ของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา นั้น มีลักษณะภูมิประเทศเป็น
เทือกเขาและเป็นป่าหนาทึบ ทำให้การเดินทางผ่านแดนเข้ามาค่อนข้างยากลำบาก ชาวเขมรจึงอาศัย

ช่องทางแถบจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษเป็นหลัก และเดินทางเข้ามาอาศัยในจังหวัดอุบลราชธานี

ชาวเขมรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเหล่านี้ ยังคงดำรงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของตน อันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษา สุริยา รัตนกุล (2537) กล่าวว่าภาษาเขมรของชาวเขมรที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และมีอยู่บ้างเล็กน้อยในจังหวัดอุบลราชธานีและร้อยเอ็ดนั้น เป็นภาษาเขมรเหนือ (Northern Khmer)¹ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยอยู่ทางเหนือของเขมร และบริเวณที่ราบที่ชาวเขมรออาศัยอยู่นั้นเป็นที่ราบสูงกว่าในประเทศกัมพูชา หากมองจากประสาทเขาพระวิหารจะเห็นชัดเจนกว่าประเทศกัมพูชาอยู่ต่ำกว่า

อย่างไรก็ตาม คนที่พูดภาษาเขมรเหนือที่อยู่ในประเทศไทยนั้น จะใช้ภาษาเขมรเฉพาะภาษาพูด มีน้อยคนที่จะอ่านตัวหนังสือภาษาเขมรได้ แต่ก็มีพยายามที่จะให้คนเขมรเหล่านี้อ่านหนังสือเขมรได้เช่นกัน ในระยะหลังที่มีความไม่สงบเกิดขึ้นภายในประเทศ ก็ทำให้ชาวเขมรเดินทางเข้าประเทศไทยมากขึ้น และทำให้มีชาวเขมรที่ใช้ภาษาเขมรมาตรฐาน (Standard Khmer) ในประเทศไทยมากขึ้นด้วย

สำหรับชาวเขมรที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีจำนวนไม่มากนัก และไม่ได้ตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่ม ชุมชนที่ชัดเจน เท่าที่พบจะอยู่ตามอำเภอชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา และอำเภอที่ติดกับจังหวัดศรีสะเกษ เช่น อำเภวารินชำราบ อำเภอเดชอุดมและนาจะหลวย เป็นต้น บางคนเข้ามาอาศัยและได้แต่งงานมีครอบครัวกับคนพื้นเพเดิม จึงทำให้มีวิถีชีวิตตามท้องถิ่นนั้น และไม่ค่อยได้ใช้ภาษาเขมรในการติดต่อสื่อสารมากนัก

ชาวญหรือส่วย

ญ ซึ่งบางท้องถิ่นออกเสียงอื่น ๆ เช่น กวย โภย หรือ กุย เป็นชื่อที่คนญใช้เรียกตัวเองในหมู่คนญด้วยกัน ซึ่งมีความหมายว่า “คน” ส่วนคนไทยทั่วไปเรียกคนญว่า “ส่วย” ในพจนานุกรมญ (ส่วย)-ไทย-อังกฤษ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521) กล่าวว่า ส่วยไม่ใช่ชื่อที่คนญเรียกตัวเอง หากแต่เป็นชื่อที่คนไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นใช้เรียกคนญเท่านั้น ซึ่งสมัยนั้นคนญต้องส่งส่วยของป่า เช่น ขี้ผึ้งและแร่ ให้แก่ทางกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นประจำทุกปี ดังนั้นคนที่มาส่งส่วยคนไทยจึงเรียกว่า “ส่วย” และคำนี้เองต่อมาจึงได้กลายเป็นชื่อเรียกคนญ อีกชื่อหนึ่ง ด้วยเหตุเมื่อคนญคุยกับคนไทยก็มักจะใช้คำว่า ส่วยแทนตัวเองด้วย เพื่อจะเข้าใจคนไทยรู้ว่าตนเป็นคนส่วยและพูดภาษาส่วย

¹ จัดอยู่ในสาขาของภาษาเขมร ซึ่งแบ่งเป็นภาษาเขมรมาตรฐาน หรือภาษาเขมรแบบกรุงพนมเปญ และภาษาเขมรเหนือ

พื้นเพและภูมิถิ่นกำเนิดของชาวกูยนั้นอยู่ในเมืองอัตตะปือ แขวงจำปาสัก และแขวงสรวงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในพจนานุกรมกูย (ตัว)-ไทย-อังกฤษ (2521) ในภาคคำนำได้กล่าวถึงการอพยพของชาวกูยเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ไว้อย่างละเอียด จนถึงบริเวณถิ่นที่อยู่ของกูกูยในประเทศไทย และมีแผนที่แสดงหมู่บ้านและอำเภอในจังหวัดภาคอีสานที่มีคนพูดภาษากูยอาศัยอยู่ ที่น่าสังเกตก็คือ บริเวณที่อยู่ของชาวกูยโดยส่วนใหญ่ นั้น มักจะอยู่ระหว่างแม่น้ำมูลและภูเขาพนมดงรัก จะมีบ้างเป็นส่วนน้อยที่อยู่เหนือลำน้ำมูลขึ้นไป

ข้อมูลจากพจนานุกรมกูย(ตัว)-ไทย-อังกฤษดังกล่าว ทำให้ทราบว่าคนกูยอาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี บ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา ได้แก่ อำเภวารินชำราบ อำเภอเดชอุดม อำเภอนาจะหลวย อำเภอน้ำขุ่น และมีบ้างในอำเภอโขงเจียม แต่จากการสำรวจเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ พบว่ามีคนกูยที่เรียกตัวเองว่ากูย และเรียกว่าส่วยเมื่อพูดกับคณะผู้วิจัยอาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีหนาแน่นมากที่สุดที่อำเภอน้ำขุ่น และอำเภอนาจะหลวย ยังมีชาวกูยหลงเหลือประปรายที่อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอโขงเจียม ส่วนอำเภวารินชำราบและอำเภอเดชอุดมนั้น มีคนกล่าวถึงว่ามีคนส่วยอาศัยอยู่แต่เมื่อเข้าไปสอบถามแล้ว ได้รับคำตอบว่าไม่ใช่บ้าง ไม่แน่ใจบ้าง ว่าเป็นเชื้อสายอะไร อาจเป็นไปได้ว่า คนที่ให้สัมภาษณ์นั้นจะเป็นคนรุ่นลูกหลานและไม่มีข้อมูลแน่นอนชัดเจนเกี่ยวกับเชื้อสายความเป็นมาของบรรพบุรุษของตนเท่าใดนัก บางคนให้คำตอบว่ารู้มาก่อนไม่ใช่คนเชื้อสายไทย-ลาว และไม่ได้มีพื้นเพดั้งเดิมอยู่แถบนี้ และไม่ได้พูดภาษาเหมือนคนทางนี้ แต่ก็ไม่ทราบว่าภาษาอะไรและมาจากที่ใด แต่คนทั่วไปบอกว่าส่วย หรือไม่กี่เขมร จึงทำให้คนในรุ่นปัจจุบันรับทราบข้อมูลที่ไม่ชัดเจน

ชาวยูหรือข่า

ชาวยูเป็นชื่อชนกลุ่มที่มีภาษาและวัฒนธรรม ประเพณีของคนที่ไม่ชัดเจน ชนกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่ายู ซึ่งหมายถึงมนุษย์ (เคนเนธ สมิต, 1981 อ้างใน สุริยา รัตนกุล, 2531) บางครั้งก็มีผู้เรียกว่าบลูซึ่งหมายถึงภูเขาเนื่องจากเห็นว่าชนกลุ่มนี้ชอบอาศัยอยู่ตามภูเขาหรือบริเวณใกล้เคียงกับภูเขา (ยุพา อุทานนตรี, 2539) แต่ยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับที่มาและความหมายของคำที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้อย่างชัดเจนนัก อย่างไรก็ตามชาวบ้านทั่วไปเรียกคนพวกนี้ว่าข่า นักภาษาศาสตร์ นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เช่น จิตร ภูมิศักดิ์ (2519) เสนอ นาระดล (2521) สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2531) เป็นต้น กล่าวว่า ข่ามีหลายพวก ชอบอาศัยอยู่ระหว่างภูเขาล้อมรอบ อยู่ตามช่องระหว่างภูเขา คำว่า “ข่า” ในภาษาลาว แปลว่า ทาส ขี้ข่า มีมานานแล้วว่า ชาวผู้ไทยกับชาวข่าต้องการเสี่ยววาสนากัน โดยเอาหน้าไม้ชิงหน้าผา ชาวผู้ไทยขี้โกง ข่าจึงตกเป็นทาสของชาวผู้ไทย แต่คำนี้ก็ได้

รับปฏิริยาตอบได้จากชาวบางเผ่าเพื่อยืนยันถึงความเป็นมนุษย์ของพวกเขาคน ธีระพันธ์ ล.ทองคำ กล่าวไว้ใน กรึ่นนำของ พจนานุกรมบุ-ไทย-อังกฤษ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523) ว่า ผู้ค้นพบภาษาบรูคือนาย เจอรี่ คับเบิลยู เกนีย์ (Jerry W. Gainey) เมื่อปีพ.ศ. 2518 ปัจจุบันมีคนบรูอาศัยอยู่ที่บ้านเวินบีก และบ้านท่าลิ่ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นหมู่บ้านอยู่ริมแม่น้ำโขงด้านตะวันออกสุดของประเทศไทย ชาวบรูเหล่านี้ได้มีการอพยพย้ายถิ่นอยู่หลายครั้งหลายคราก่อนที่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเวินบีก และบ้านท่าลิ่ง เดิมอาศัยอยู่บริเวณเมืองเซโปน และบริเวณแขวงจำปาสัก ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบันชาวบรูยังคงติดต่อสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับชาวบรูที่อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ บ้านกุดหิน บ้านลาดเสือ และบ้านเวินหุ้ง บางครั้งชาวบรูบ้านเวินบีกเรียกชาวบรูในลาวว่าพวกทางใต้ (อุทามนตรี, 2539 : 3)

ชาวบรูที่บ้านเวินบีกนั้น ถือได้ว่าเป็นชาวบรูกลุ่มใหญ่ที่สุดที่มีชนบทรรมนิยมประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม และปฏิบัติตามคตินั้นอย่างเคร่งครัด อุทามนตรี (2539) ได้ศึกษาประเพณีและพิธีกรรมของชาวบรูบ้านเวินบีกไว้อย่างละเอียด ทำให้เห็นว่าแม้ชาวบรูในปัจจุบันจะได้รับสัญชาติไทยบ้างแล้ว และได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน รวมทั้งได้รับอิทธิพลของสังคมสมัยใหม่ เช่น วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งทำให้ชาวบรูเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากเดิมไปบ้างเช่นการแต่งกาย การร่นเรึง บ้านตั่งต่าง ๆ แต่ชาวบรูยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมตามคติความเชื่อดั้งเดิมของตนอยู่ได้

ชาวกลา

ชาวกลา เป็นชนกลุ่มน้อยที่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยใหญ่ ที่มีพื้นเพเดิมอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของประเทศพม่า เมืองเชียงตุง และบางพวกอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดแม่ฮ่องสอนของไทย (ถวิล แสงสว่าง, 2530) กล่าวกันว่า ชาวกลา เป็นกลุ่มชนที่ชอบการค้าขาย ดังนั้นจึงมีการรวมกลุ่มนำเอาสินค้าจากที่ต่าง ๆ เดินทางรอนแรมค้าขายไปตามหมู่บ้าน ท้องถิ่นต่าง ๆ เรียกว่าค้าโหนอนอนนั้น ประกอบกับอุปนิสัยใจคอที่เข้มแข็งมีมานะ อดทน และต่อสู้เด็ดเดี่ยว เมื่อใดออกจากบ้านเกิดหรือภูมิลำเนาของตนแล้ว ถือคิดว่าจะต้องไปตายเอาดาบหน้า จึงร่นออกไปเรื่อย ๆ ก่อนออกจากบ้านจะมีการส่งลาญาติพี่น้องว่า “กลาละเนื้อ” ซึ่งหมายความว่าเขาจะไม่หวนกลับมาอีก จากคำว่า “กลา” นี้ จึงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นที่มาของคำว่า “กลา” (ชานาญ ศิริวารินทร์, ๒๕๒๒) จากการสัมภาษณ์ชาวกลา พบว่าพวกเขาเรียกตัวเองว่า พวกไต (ออกเสียงตามสำเนียงกลาว่า พวกไต) อาจจะเป็นไปได้ว่าชนกลุ่มพวกนี้เมื่อออกจากที่พักพิงที่หนึ่งก็จะมีการส่งลาอยู่ร่ำไป จึงทำให้ชาวบ้านโดยทั่วไปเรียกชนพวกนี้ว่ากลา

การเดินทางค้าขายของชาวกุลานี้ จะเป็นการหาเร่โดยนำสินค้าท้องถิ่นของคนมาแลกขาย อาจเป็นผ้าไหม ผ้าแพร เครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องทอง ต่าง ๆ เป็นต้น และเมื่อไปถึงท้องถิ่นใด ก็ซื้อของที่สวยงาม มีราคาของท้องถิ่นนั้นแล้วเดินทางไปขายยังท้องถิ่นอื่นต่อไป หีบห่อที่ใส่ของขาย นั้นเป็นกระบอกรวบ สานด้วยหวาย มีฝาปิด มีไม้ข้างแผ่นรองข้างในเพื่อกันฝน มัดใส่ไม้ขาม้า 2 ข้าง เนื่องจากการเดินทางไม่มีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน ดังนั้น จะต้องอาศัยความเข้มแข็ง บึกบึน อดทน ชาวกุลานี้ที่เดินทางค้าขายจึงมักเป็นผู้ชาย เมื่อพำนักที่ใด ก็มักจะได้ผู้หญิงท้องถิ่นนั้นเป็นภรรยา

แหล่งพำนักพักพิง ของชาวกุลานี้ไม่เป็นหลักแหล่งแน่นอน คาดว่าสมัยก่อนมีชาวกุลาร่อนอยู่ทั่วไปในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชื่อท้องถิ่นที่ กุลาร้องไห้ ซึ่งมีอาณาบริเวณอยู่ในหลายจังหวัดในอีสานก็มีที่มาจากชาวกุลารุ่นกัน

ชาวกุลานี้ที่เดินทางค้าขายตามหมู่บ้านต่าง ๆ แถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อมาถึงที่จังหวัดอุบลราชธานี เห็นว่าทำเลที่เหมาะสมจะประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพต่อไป จึงตัดสินใจตั้งรกรากกันขึ้น ดังนั้น จึงพบว่าชาวกุลาดั้งถิ่นฐานในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นกลุ่มใหญ่ชัดเจนหลังจากที่ได้แต่งงานมีครอบครัวกับสาวท้องถิ่น มีลูกหลานสืบเชื้อสายต่อมา รวมทั้งมีญาติพี่น้องชาวกุลาดำเนินทางจากพม่าและเชียงตุงมาอยู่ร่วมกันทำให้กลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นตามลำดับ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชาวกุลานี้ มีการสร้างวัด ไว้เป็นศูนย์กลางในการทำพิธีและงานบุญทางศาสนา ซึ่งก็คือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้เดิมเรียกว่าบ้านโนนกุลานี้ แล้วเปลี่ยนมาเป็นโนนเก่า จนถึง ปัจจุบันคือบ้านโนนใหญ่ อยู่ในเขตตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจุบันแม้ชาวกุลานี้จะไม่ได้ประกอบอาชีพเดินทางเร่ร่อนค้าขายสินค้าเช่นเดิมแล้ว แต่ก็ยังไม่ทิ้งอาชีพการค้าขาย ยังคงมีการผลิตสินค้าขายอยู่ โดยเฉพาะเรื่องการทำเครื่องประดับประเภทเครื่องเงิน และเครื่องทอง ชัน พาน เข็มขัด เป็นต้น นอกนั้นก็ประกอบอาชีพทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา โดยทั่วไป

บทที่ 3

การวิเคราะห์คำศัพท์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาถิ่นของชนกลุ่มเชื้อชาติต่าง ๆ ที่เป็นชนถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อต้องการทราบว่าผู้ใช้ภาษาเหล่านั้นมีการใช้คำศัพท์แตกต่างกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใดในคน 2 ระดับอายุ และเพื่อต้องการทราบว่าชนถิ่นกลุ่มเชื้อชาติต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงใช้ภาษาของคนสื่อสารกันหรือไม่ วิธีการศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการซักถามศัพท์ที่กำหนดไว้ จำนวน 45 คำศัพท์ จากผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมี 2 ระดับอายุ คืออายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุ 11-20 ปี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ใน 15 หมู่บ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์เหล่านี้ล้วนเป็นชนถิ่นที่มีเชื้อสายไทย-ลาว เขมร กูยหรือส่วย บรูหรือข่า และกูลา

หมู่บ้านซึ่งใช้เป็นแหล่งเก็บข้อมูล จำนวน 15 หมู่บ้านนั้น เป็นหมู่บ้านที่อยู่ของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ ซึ่งกระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ 10 อำเภอดังนี้

- อำเภอเขมราฐ ได้แก่ บ้านบุ่งขี้เหล็ก และบ้านนาแขว เป็นหมู่บ้านชายแดนด้านเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีลำน้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย-ลาว
- อำเภอโขงเจียม ได้แก่ บ้านโนนใหญ่ เป็นหมู่บ้านเดียวในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีชนถิ่นเชื้อสายกูลา อาศัยอยู่และยังปรากฏวัฒนธรรมประเพณีของชาวกูลาอยู่
- อำเภอวังสามหมอ ได้แก่ บ้านไผ่ใหญ่ และบ้านโพธิ์เมืองมะทั้น ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งอารยธรรมและแหล่งชุมชนโบราณที่เก่าแก่ของจังหวัดอุบลราชธานี ในหมู่บ้านเหล่านี้ โดยเฉพาะบ้านโพธิ์เมืองมะทั้น ปรากฏเสาหินตั้งเรียงรายมากมาย และขุดพบเครื่องใช้เครื่องประดับโบราณจำนวนมาก อีกทั้งยังปรากฏเรื่องและสระน้ำเชิงเมืองด้วย
- อำเภอศรีเมืองใหม่ ได้แก่ บ้านหนามแท่ง เป็นหมู่บ้านที่คาดว่าจะมีชาวภูไทมาตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย แต่จากการสอบถามทำให้ได้ข้อมูลว่า กลุ่มชนที่อาศัยอยู่นั้นเป็นกลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว แม้ว่าหมู่บ้านใกล้เคียงกันจะมีชื่อว่า บ้านภูไทยพัฒนา และคำว่า “ภูไทย” ในที่นี้มีได้หมายถึง ชาวภูไท ซึ่งเป็นชนถิ่นกลุ่มหนึ่งในอีสาน หากมีความหมายว่า ภูเขาที่อยู่ฝั่งประเทศไทย และผู้ที่อาศัยอยู่ก็เป็นกลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว
- อำเภอโขงเจียม ได้แก่ บ้านเวินบึก เป็นหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำโขงบริเวณชายแดนด้านตะวันออกติดประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชนถิ่นเชื้อสายบรู หรือข่า กลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

• อำเภอหนองหลวง ได้แก่ บ้านแก้งเรือง เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณชายแดนเขตรอยต่อจรดประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย โดยมีเทือกเขาบรรทัดเป็นเขตกันพรมแดน ชนถิ่นที่อาศัยอยู่มีเชื้อสายกวยหรือส่วยโดยส่วนใหญ่ และมีเชื้อสายเขมรประปรายอยู่บ้าง

• อำเภอบุณฑริก ได้แก่ บ้านโนนน้อย เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตชายแดนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มชนที่อาศัยอยู่โดยส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย-ลาว และมีบางส่วนที่อพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษ

• อำเภอน้ำยืน ได้แก่ บ้านโงง และบ้านจันทา โดยส่วนใหญ่กลุ่มชนที่อาศัยอยู่จะมีเชื้อสายเขมร และกวยหรือส่วย โดยที่บ้านโงงจะเป็นหมู่บ้านที่คนเชื้อสายเขมรมาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก และบ้านจันทา เป็นหมู่บ้านที่มีชาวกวยหรือส่วยอาศัยอยู่

• อำเภอเมือง ได้แก่ บ้านโพธิ์เมือง บ้านหนองบ่อ และบ้านดงบัง เป็นหมู่บ้านที่เป็นแหล่งชุมชนเชื้อสายไทย-ลาว ที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มแรกตั้งเมืองอุบล

อาจจัดแหล่งข้อมูลตามกลุ่มเชื้อชาติได้ดังนี้

กลุ่มชนไทย-ลาว จำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนุ่งขี้เหล็ก บ้านนาแวง บ้านไผ่ใหญ่ บ้านโพธิ์เมืองมะทัน บ้านหนองบ่อ บ้านดงบัง บ้านหนามแท่ง บ้านโนนก่อ บ้านโนนน้อย

กลุ่มชนเชื้อสายเขมร จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโงง

กลุ่มชนเชื้อสายกวยหรือส่วย จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านจันทา บ้านแก้งเรือง

กลุ่มชนเชื้อสายขมหรือข่า จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเวินบึก

จากแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ตั้งของชุมชนเชื้อสายต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงได้เลือกผู้ให้ข้อมูลตามช่วงอายุที่กำหนดไว้ หมู่บ้านละ 2 คน เมื่อได้สัมภาษณ์คำศัพท์จำนวน 54 คำ จึงนำผลมาวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ใช้ภาษาที่เป็นกลุ่มชนเดียวกัน แต่มีช่วงอายุต่างกัน ในหมู่บ้านเดียวกัน มีการใช้คำศัพท์ทั้งที่เหมือนกันและต่างกัน คำศัพท์ที่ปรากฏจึงมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกัน
2. คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกัน
3. คำศัพท์ที่ปรากฏทั้งเหมือนกันและต่างกัน
4. คำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่ง

1. คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกัน

คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกัน หมายถึง คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุในหมู่บ้านเดียวกัน ใช้คำศัพท์เดียวกัน รูปศัพท์จะปรากฏเหมือนกันทั้งหมด

ผลการศึกษาคำศัพท์จำนวน 54 คำ มีคำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกันแยกผลตามกลุ่มชนดังนี้ ดังนี้

กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว

ปรากฏคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุใช้เหมือนกันจำนวนทั้งสิ้น 54 คำ แต่ผลการใช้คำศัพท์ที่เหมือนกันของผู้ให้ข้อมูลแต่ละหมู่บ้าน ในจำนวนทั้งสิ้น 10 หมู่บ้านแตกต่างกันไป ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน	จำนวนหมู่บ้าน
1	จมูก	daň	ดั่ง	7
	ฟัน	khew	แหว่	8
	น้อง	bikhěŋ	บีแคง	5
	หู	huː˥	หู	10
	หัว	hua˥	หัว	10
	ขา	khaː˥	ขา	10
	ตา	taː	ตา	10
	อก	ʔak˥	เอ็ก	7
	เอว	ʔeːw˥	แอ้ว	8
	ปาก	paːk˥	ป้าก	7
	กาง	khaːŋ	กาง	8

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน	จำนวนหมู่บ้าน
2	ตัก	tak [˧]	ตัก	10
	เข้า	khao [˧]	เข้า	10
	บ้า	ba: [˧]	บ้า	10
	เสื่อ	sa:t [˧]	สาต	9
	กระดาษ	krada:t [˧]	กระดาต	1
		kada:t [˧]	กะดาต	2
	ตะกร้า	kata: [˧]	กะต้า	5
		kasa: [˧]	กะส้า	1
	ค้าย	da:y [˧]	ค้าย	5
	เชือก	sɨak [˧]	เชือก	6
		siak [˧]	เซียก	1
3	น้ำเต้า	bakna:m [˧]	บักน้าม	4
	ตำลึง	tamnin [˧]	ตำนิน	4
		tamnin [˧]	ตำนิง	1
	นอยหน้า	bakkhiap [˧]	บักเขียบ	2
	ข้าว	khao [˧]	เข้า	10
4	แมลงปอ	mɛ:ŋkaso: [˧]	แมงกะโซ่	1
		mɛ:ŋkhanso: [˧]	แมงคันโซ่	3
		mɛ:ŋculi: [˧]	แมงจูลิ	1
		mɛ:ŋkabi: [˧]	แมงกะบี้	2
		mɛ:ŋnamumuak/ [˧]	แมงนำหมวก/	1
		mɛ:ŋpx: [˧]	แมงปอ	
	ผีเสื้อ	mɛ:ŋkabi: [˧]	แมงกะบี้	2
	ลูกอีด	huak [˧]	ฮวก	6
		lu:khuak [˧]	ลูกฮวก	1

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน	จำนวนหมู่บ้าน
	กิ่งก่า	kapɔ:m	กะปอม	7
	คางคก	khi: khan kha:k khiat khan kha:k khiat ta pa:t	ขี้คั่นคาก เขียดคั่นคาก เขียดตะปาด	3 3 2
	ปลา	pa:	ป้า	10
	เต้า	tao	เต้า	10
	ม้า	ma:	ม่า	10
	วัว	ɣua	จัว	10
	ช้าง	sa:ɣ	ช่าง	10
	ฝ้าย	sin	จิ้น	9
	กางเกง	soɣ	ซ่ง	5
	เสื่อ	sɔ̃a	เสื่อ	7
5	อาหญิง	?a:	อา	7
	อาชาย	?a:w	อาว	8
	น้ำหญิง	na: na: sa:w	น้ำ น้ำสาว	1 1
	น้ำชาย	na: na:ba:w	น้ำ น้ำบ่าว	1 3
	ป้า	pa:	ป้า	8
6	พุ้งนี้	mi?ɔ̃:n	มื่ออื่น	10
	มะรืนนี้	mɔ̃hi:	มื่อฮือ	10
7	ขาด	kha:t	ขาด	10
	กั๊ด	kat	กั๊ด	10
	ปัด	pat	ปัด	10
	นับ	nap	นับ	10

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน	จำนวนหมู่บ้าน
9	มัด	mat [˥]	มัด	10
	ถิ่น	mɨːn	มีน	9
	ร่อน	hɔːn [˥]	ฮ้อน	10
	คาว	daːw [˥]	ค้าว	10
	วัด	wat [˥]	หวัด	10
	เห้งอ	hɨa	เฮือ	5
		hia	เฮีย	2
	ก้าง	kaːŋ [˥]	ก้าง	6

กลุ่มชนเชื้อสายเขมร ผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายเขมรและเป็นตัวแทนของคน 2 ช่วงอายุ อาศัยอยู่ในบ้านโขง ใช้คำศัพท์เหมือนกัน จำนวน 28 คำ จากจำนวนทั้งสิ้น 54 คำศัพท์ ดังนี้

รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ใช้	คำอ่าน
จมูก	camɔh	จะมอห์
น้อง	phlatɕəŋ	พลัดเจิง
ขา	cɔːŋ	เจิง
เข้า	caŋkuaŋ	จังกวาง
ปาก	mɨat	เมือด
ดัก	phlao	เพลา
อก	dɔːmtruːŋ	เด็มตรุง
เอว	caŋkɛh	จังกะห์
กระดาษ	kradaːh	กระดาห์
ตะกร้า	ciaɿ	เจียล
เชือก	krasɛː	กระแซ

รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ใช้	คำอ่าน
แมลงปอ	kan tum rui	กันตุมรุย
ผีเสื้อ	le:p la:p	เลบลาบ
กิ้งก่า	paŋku:y	ปึงกูย
คางคก	kiŋkua	กิงกัว
เต่า	na:k	นาก
วัว	ko:w	โกว
กางเกง	khɔ:	คอ
อาชาย	pu:	ปู
น้ำหญิง	mi:n	มิง
พรงนี้	saʔɛ:k	สะแอก
มะรืนนี้	saʔɛ:k mu:y	สะแอกมุย
กัด	kham	คำ
ไ้ด	bɔ:h	บอห์
นับ	rɔ̃ap	เรือบ
มัด	cɔ:n	จง
ดาว	praka:y	ประกาย
วัด	wɔ̃at	เวียด

กลุ่มชนเชื้อสายกูยหรือส่วย ผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกูยหรือส่วยซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านจันลา และบ้านแก่งเรือ ใน 2 ระดับอายุมีการใช้คำศัพท์ที่เหมือนกัน จำนวน 25 คำ ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน	หมู่บ้าน
1	จมูก	muh	มู่ห์	จันลา
	ฟัน	kanɛ:ŋ	กะเนง	จันลา
	หัว	plɔ:	ป๓๑	จันลา
	ขา	lo:	โล	จันลา
	ตัก	tako:lo:	ตะโกโล	จันลา

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน	หมู่บ้าน
2	กาง	kʰan	เกื่อง	จันลา
	เข้า	prətakw:y	ประตะกอย	จันลา
	เสื่อ	lia	เลีย	จันลา
	กระดาบ	krə da:t	เกรอะคาด	จันลา, แก้งเรื่อง
	ตะกร้า	kata:	กะตา	จันลา
	เชือก	?sai	อไซ	จันลา
3	น้ำเต้า	plai ʔaʔo:y	ไปล อะโตย	แก้งเรื่อง
4	ลูกอีอด	kɔ:nkuat	กอนกวด	จันลา, แก้งเรื่อง
5		co:	โจ	จันลา
	ว้าว	loh	โลห์	จันลา
	ผ้าถุง	pitlo:n	งูนิด	จันลา
6	กางเกง	khɔ:	คอ	จันลา, แก้งเรื่อง
	น้ำชาย	sɛ:mme	แซมเม	จันลา
	อาหะญิง	kɛ:t	แกด	แก้งเรื่อง
7	พรงนี้	panw:	ปะนอ	จันลา, แก้งเรื่อง
	มะรืนนี้	l+a	เลื่อ	จันลา
8	กัก	kap	กัป	จันลา
	นับ	nap	นัป	จันลา
	มัด	sat	ซัด	จันลา
	ลิ้น	latɛ:l	ละแคล	จันลา
9	วัด	kadi:	กะดี	จันลา, แก้งเรื่อง
		wat	เว็ด	แก้งเรื่อง

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีเชื้อสายกวยหรือส่วยที่อาศัยอยู่ต่างหมู่บ้านกัน ผลของข้อมูลพบว่า รายการคำศัพท์จำนวน 54 คำ ปรากฏคำศัพท์เหมือนกันในผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ จำนวน 25 คำ

ในจำนวนนี้จะพบว่าบ้านจันทา มีคำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกันจำนวนทั้งสิ้น 23 คำ บ้านแก้งเรื่อง จำนวน 7 คำ มีคำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกันทั้ง 2 หมู่บ้าน จำนวน 5 คำ ได้แก่ “กระดาษ” “ลูก อ็อค” “กางเกง” “พรงนี้” “วัด” และปรากฏคำศัพท์ที่เหมือนกันนี้มี 2 คำศัพท์ที่ทั้ง 2 หมู่บ้านใช้ 2 รูปศัพท์โดยรูปศัพท์หนึ่งใช้เหมือนกันทั้ง 2 หมู่บ้าน และอีกรูปศัพท์ใช้ต่างออกไป ได้แก่ คำศัพท์ “ลูกอ็อค” ทั้งบ้านจันทาและบ้านแก้งเรื่องปรากฏเหมือนกัน 1 ศัพท์ คือ kɔnkuat (กอนกวด) แต่บ้านจันทาปรากฏอีก 1 ศัพท์ คือ co: (โจ) และศัพท์ “วัด” ทั้งบ้านจันทาและบ้านแก้งเรื่อง ปรากฏเหมือนกันคือ kadi: (กะดี) แต่บ้านแก้งเรื่องปรากฏอีก 1 ศัพท์ คือ wat (เว็ด)

กลุ่มชนเชื้อสายบรูหรือข่า

ผลคำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกันในผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ เชื้อสายบรูหรือข่า ที่อาศัยอยู่บ้าน เวินบึก มีจำนวนทั้งสิ้น 33 คำศัพท์ ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน
1	จมูก	mu:h	มุห์
	ฟัน	kanɛ:ŋ	กะเนง
	ปาก	bɛ:h	แบห์
	น่อง	plaichanɰkɔh	ไปลซังเกาะห์
	หู	kuto:r	กูโตร
	หัว	prɔ:	เปรอ
	ขา	lu:	ลู
	ตา	mat	มัด
	บ่า	lampa:	ลำปา
	คัก	taku:lu:	ตะกูลู
	อก	patia	ปะเคีย
2	ตะกร้า	kata:	กะตา
3	นื้อยหน้า	bak khiap	บักเขียบ
	คำลึง	tamlin	คำลึง
	ข้าว	dɔ:ɰ	ดอย

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน
4	ลูกอืด	?apiak	อะเปียก
	กางคก	?arɔ:h	อะรอร์ท
	ม้า	?asɛ:	อะแซ
5	ผ้าถุง	sɛ:n	แซน
	กางเกง	soŋ	ซง
6	อาหญิง	?a?ɛ:pua	อะแอปัว
	อาชาย	?aŋɔ:pua	อะเงาะปัว
	ป้า	?ca:	อจา
7	พรงนี้	phrɔ nɔ:	เพรอะนอ
	มะรืนนี้	triap	เดรียบ
8	ขาด	?rahɛ:	อราแฮ
	กัก	kap	กับ
	ปัก	po:y	โปย
	นั้บ	nap	นั้บ
	มัด	sat	ซัด
	ถีน	sala:y	สะลาช
9	วัด	wat	วัด
	เหงื่อ	pahɔ:r	ปะโฮร

กลุ่มชนเชื้อสายกูลา ผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายกูลาที่อาศัยอยู่ที่บ้าน โนนใหญ่ มีการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกัน จำนวนทั้งสิ้น 16 คำศัพท์ จากทั้งหมด 54 คำ ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน
1	ขา	kha:˥	ขา
	หู่	hu:˥	หู่
	ตัก	tak˥˩	ตัก
2	เสื่อ	sa:t˥	เสาด
3	ข้าว	kha:w˥	ข้าว

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ	คำอ่าน
4	แมลงปอ	mɛːŋ kabɯ̌a / mɛːŋ pɔː	แมงกะเบือ / แมงปอ
5	-	-	-
6	-	-	-
7	พุงนี้	mɨːʔɨːn	มื่ออื่น
8	กัด	kat	กัด
	ปัด	pat	ปัด
	นัป	nap	นัป
	มัด	mat	มัด
	สิ้น	mɨːn	มีน
	ร่อน	hɔːn	ฮ้อน
9	ก้าง	kaːŋ	ก้าง
	วัด	wat	วัด
	เห้ง	hia	เฮีย

2. คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกัน

คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกัน หมายถึง คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ ในหมู่บ้านเดียวกัน ใช้คำศัพท์ต่างกัน อาจจะต่างที่รูปศัพท์ทั้งหมด หรืออาจจะต่างเพียงบางส่วนของรูปศัพท์เดียวกันก็ได้ จากข้อมูลคำศัพท์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่ามีคำศัพท์ที่ปรากฏต่างกัน ดังนี้

2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด

2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วน

2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด

คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด เป็นคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละช่วงอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและมีเชื้อสายชนถิ่นกลุ่มเดียวกัน ใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ที่กำหนดไว้ ต่างรูปศัพท์กัน สามารถแยกความกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ และแยกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามระดับอายุ โดยกำหนดให้กลุ่ม 1 หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่มีระดับอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และกลุ่ม 2 คือ ผู้ให้ข้อมูลที่มีระดับอายุตั้งแต่ 11-20 ปี ดังนี้

กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว

กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในจำนวน 10 หมู่บ้าน พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่รูปศัพท์ต่างกันทั้งหมด ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ				หมู่บ้าน
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน	
1	น้อง	bikhe:ŋ	บีแคง	นอญ	น้อง	โพนงาม
2	กระดาษ	kia ^h	เกีย	krada:t	กระคาด	คงบัง
		cia ^h	เจีย	kada:t	กะคาด	โนนก่อ
3	-	-	-	-	-	-
4	ผีเสื้อ	me:ŋ kabia ^h	แมงกะเบือ	phi: s+ ^h a	ผีเสื้อ	ไฟใหญ่
		me:ŋkab+ ^h a	แมงกะเบือ	phi:s+ ^h a	ผีเสื้อ	โพนเมืองมะทัน
5	-	-	-	-	-	-
6	อาชาย	?a:w	อาว	na:ba:w	น้ำบาว	หนองบ่อ
7	-	-	-	-	-	-
8	-	-	-	-	-	-
9	-	-	-	-	-	-

รายการศัพท์ที่มีคำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด จำนวนทั้งสิ้น 4 คำศัพท์ ซึ่งอยู่ใน 4 หมวด คำศัพท์ด้วยกัน ได้แก่ “น้อง” “กระดาษ” “ผีเสื้อ” และ “อาชาย”

กลุ่มชนเชื้อสายเขมร

ผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายเขมร 2 ระดับอายุ ที่อาศัยอยู่ที่บ้านโขง พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์ต่างกันทั้งหมด จำนวน 4 คำศัพท์ ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ			
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน
1	-	-	-	-	-
2	ด้าย	ce:h	เจห์	mo:h	เมะห์
				da:y	ด้าย
3	ข้าว	sarao	สะเร	ba:y	บาย
				khao	เข้า
4	ลูกอ๊อด	ko:n ke:p	โกนแกบ	huak	ฮวก
5	-	-	-	-	-
6	น้ำชาย	pa?o:n prch	ปะโอนเปราะห์	pu:	ปู
7	-	-	-	-	-
8	-	-	-	-	-
9	-	-	-	-	-

กลุ่มชนเชื้อสายกวยหรือฮ่วย

กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกวยหรือฮ่วย ในหมู่บ้านจันลาและบ้านแก้งเรือง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลใน 2 ช่วงระดับอายุ มีการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ				หมู่บ้าน
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน	
1	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ				หมู่บ้าน
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน	
3	ข้าว	thə:	ทอ	khəo/do:y	เข้า / โดย	จันลา
		thə: / sarao	ทอ / สะเร	-	-	แก้งเรื่อง
	ผีเสื้อ	kankla:p	กันกลาบ	mɛ:ŋkab ^h a	แมงกะเบือ	แก้งเรื่อง
	-	-	-	-	-	-
	น้ำหญิง	kɛ:t	แกด	sɛ:mmɛ	แซมเม	จันลา
				na:sa:w	นาซาว	แก้งเรื่อง
	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
	ดาว	?atw:l	อะดอล	da:w	ดาว	แก้งเรื่อง
		paka:y	ปะกาย			

ใน 2 หมู่บ้านนี้ คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกูยหรือส่วย จะพบว่าเมื่ออยู่ด้วยกัน 4 คำศัพท์จาก 4 หมวดคำ ผู้ให้ข้อมูลจากบ้านแก้งเรื่องใช้คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด มากกว่าผู้ให้ข้อมูลจากบ้านจันลา กล่าวคือ บ้านแก้งเรื่องปรากฏคำศัพท์ที่ต่างกันทั้งหมด 4 คำ ส่วนบ้านจันลาปรากฏเพียง 2 คำ

กลุ่มชนเชื้อสายบรูหรือข่า

จากข้อมูลคำศัพท์ที่เก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายบรูหรือข่า ในหมู่บ้านเวินบึก จากผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ พบว่า ไม่มีคำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด

กลุ่มชนเชื้อสายกูลา

จากข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายกูลาที่อาศัยอยู่ที่บ้านโนนใหญ่ ซึ่งเป็นตัวแทนของคน 2 ระดับอายุ มีการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมดจำนวน 2 คำศัพท์ ในหมวดที่ 1 เท่านั้น ได้แก่

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ			
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน
1	พิน	fan , pan	พิน,ปิ่น	khɛw	แซ้ว
	น้อง	keŋ ka:	แก๊งก้า	ngɯ	น้อง

2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วน

จากข้อมูลคำศัพท์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ เชื้อสายต่าง ๆ ที่เป็นชน
ถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่ามีคำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนหลายลักษณะด้วยกันพิจารณา
ได้ดังนี้

2.2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่จำนวนพยางค์

2.2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่พยัญชนะ

2.2.3 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่สระ

2.2.4 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่วรรณยุกต์

2.2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่จำนวนพยางค์

จากข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 2 ระดับอายุมีการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏจำนวนพยางค์
ต่างกัน บางครั้งคำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 มีจำนวนพยางค์มากกว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2
บางครั้งก็เป็นในทางตรงข้าม โดยที่คำศัพท์นั้นจะมีบางพยางค์ที่ซ้ำกันอยู่ ดังนี้

1) คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใ้จำนวนพยางค์มากกว่า

จะปรากฏเฉพาะกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว และ กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกฤดา

กลุ่มชนเชื้อสายไทย – ลาว

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ				หมู่บ้าน
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน	
1	จมูก	hu:daŋ ¹	ฮูดัง	daŋ	ดัง	นาแวง
	น้อง	bikheŋ	บีแคง	khɛ:ŋ	แคง	นาแวง

¹ ได้รับการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูลอย่างหนักแน่นว่า เรียกจมูกทั้งหมดว่า ฮูดัง มิใช่เรียกเพียงแต่จมูกเท่านั้น

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ				หมู่บ้าน
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน	
2	-	-	-	-	-	-
3	น้ำเต้า	maknamtao	หมักน้ำเต้า	maknam	หมักน้ำ	โนนก่อ
4	ลูกอี๊ด	huak kóp	ฮวกก๊ีบ	huak	ฮวก	บุ่งชีเหล็ก
		huaklu:kkóp	ฮวกลูกก๊ีบ	huak	ฮวก	หนามแท่ง
	กิ่งกำ	kapw:mka:	กะปอมกำ	kapw:m	กะปอม	บุ่งชีเหล็ก
						หนามแท่ง
5	-	-	-	-	-	-
6	น้ำหญิง	na:sa:o	น้ำสาว	na:	น้ำ	บุ่งชีเหล็ก
						นาแวง
						โพนเมืองมะทัน
						โพนงาม
						หนองบ่อ
						ดงบัง
						หนามแท่ง
						โนนน้อย
	น้ำชาย	naba:o	น้ำบ่าว	na:	น้ำ	บุ่งชีเหล็ก
						นาแวง
						โพนเมืองมะทัน
						โพนงาม
	ป้า	mɛ:pa:	แม่ป้า	pa:	ป้า	โพนงาม
7	-	-	-	-	-	-
8	-	-	-	-	-	-
9	-	-	-	-	-	-

กลุ่มชนเชื้อสายกฺลา

ปรากฏคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้จำนวนพยางค์มากกว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จำนวน 3 คำศัพท์ ใน 2 หมวดคำ ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ			
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน
1	จุมก	hu:daŋ	ฮูดัง	daŋ	ดั่ง
	เอว	bak ʔe:w	บั๊กเอว	ʔe:w	เอว
				ʔe:w	แอว
3	น้ำเต้า	bak nam tao	บั๊กน้ำเต้า	bak nam	บั๊กน้ำ
				nam tao	น้ำเต้า

2) คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 มีจำนวนพยางค์มากกว่า

จากข้อมูลทั้งหมด พบคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้จำนวนพยางค์มากกว่าเพียงคำศัพท์เดียว คือศัพท์ในหมวดที่ 1 “จุมก” และพบในกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว บ้านโพนเมืองมะทัน โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้ daŋ (ดั่ง) ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้ hudaŋ (ฮูดัง)

2.2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนของพยัญชนะ

จากข้อมูลจะพบว่าผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุที่เป็นชนถิ่นเชื้อสายเดียวกัน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ใช้คำศัพท์เดียวกัน แต่ต่างกันที่พยัญชนะ คำศัพท์เดียวกันนั้นอาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ พยัญชนะที่ต่างกันนี้จะพยัญชนะต้นหรือพยัญชนะที่อยู่กลางคำ หรืออาจจะเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะที่อยู่กลางคำ ดังนี้

1) ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่ต้นคำ

คำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่ต้นคำ จะปรากฏในผู้ให้ข้อมูลที่มิใช่เชื้อสายไทย-ลาว และเชื้อสายกฺลา เท่านั้น คำศัพท์ที่ต่างกันนั้น มีทั้งที่เป็นคำพยางค์เดียวและคำหลายพยางค์

กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว

ปรากฏคำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่ต้นคำจำนวน 2 คำศัพท์ ได้แก่ คำศัพท์ “น้ำเต้า” และ “น้อยหน้า” ซึ่งเป็นคำศัพท์ในหมวดผักผลไม้ โดยพยัญชนะที่อยู่ต้นคำในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะเป็นเสียง /m/ แต่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะเป็น /b/ ปรากฏลักษณะเช่นนี้ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาแขวง ไผ่ใหญ่ และโนนน้อย ดังนี้

หมวด	รายการ คำศัพท์	ศัพท์ที่ปรากฏ				หมู่บ้าน
		กลุ่ม 1	คำอ่าน	กลุ่ม 2	คำอ่าน	
3	น้ำเต้า	<u>mak</u> na:m mak nam tao	หมักน้าม หมักน้ำเต้า	bak na:m bak nam tao	บักน้าม บักน้ำเต้า	นาแขวง ไผ่ใหญ่ โนนน้อย
	น้อยหน้า	<u>mak</u> khiap	หมักเขียบ	bak khiap	บักเขียบ	นาแขวง ไผ่ใหญ่ โนนน้อย

กลุ่มชนเชื้อสายกูลา

คำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่ต้นคำในผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกูลา ที่บ้านโนนใหญ่ จะพบ

2 ลักษณะ ได้แก่

- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้คำพยางค์เดียวที่มีพยัญชนะต้นเสียง /c/ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะเป็นเสียง /s/ หรือ /t/ ได้แก่

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
c+ã ^ˆ	เจือ	s+ã ^ˆ	เกื้อ
c+ã [˘]	เจือ	s+ã [˘]	เสื้อ
c+ak ^ˆ	เจือก	s+ak ^ˆ	เชือก
ca:ŋ [˘]	จ้าง	sa:ŋ [˘]	ซ้าง
caka: ^ˆ	จะก้า	taka: ^ˆ	ตะก้า

- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้คำพยางค์เดียวที่มีพยัญชนะต้นเสียง /k/ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะเป็นเสียง /kh/ ได้แก่

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
kaː	กำ	khaː	ขา
kaːŋ	กำง	khaːŋ	กาง
kaːt	กาด	khaːt	ขาด
kaːw	กำว	khaːw	ข้าว

อีกลักษณะหนึ่งคือพยัญชนะต้นเป็นเสียงควบกล้ำจะพบในศัพท์ “กระดาษ” โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เสียงควบกล้ำ /kr/ และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เสียง /k/ ใน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนามแท่ง และบ้านบุงชีเหล็ก ในทางตรงข้ามผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เสียง /k/ และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เสียงควบกล้ำ /kr/ จำนวน 3 หมู่บ้าน ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
kradaːt	กระดาด	kadaːt	กะดาด	บุงชีเหล็ก
kadaːt	กะดาด	kradaːt	กระดาด	หนามแท่ง
				โพนงาม
				หนองบ่อ
				ดงบัง

2) ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่กลางคำ

คำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่กลางคำ จะพบในคำศัพท์ที่เป็นคำหลายพยางค์ พยัญชนะที่อยู่กลางคำนี้จะเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ที่ 2 ของคำ หรือพยัญชนะต้นของพยางค์ท้ายของคำก็ได้ คำศัพท์ที่ปรากฏพยัญชนะที่อยู่กลางคำต่างกัน จะพบในผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายไทย-ลาว เชื้อสายกวยหรือส่วย และเชื้อสายกฺลา ดังนี้

กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว

ปรากฏคำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่กลางคำจำนวน 2 คำศัพท์ ได้แก่ “ตะกร้า” และ “แมลงปอ” โดยพยัญชนะที่อยู่กลางคำซึ่งเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สอง ในคำว่า “ตะกร้า” ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 เป็นเสียง /s/ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เสียง /t/ คำว่า “แมลงปอ” ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ออกเสียง /k/ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียง /t/

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
ตะกร้า	kaɣa:	กะชา	kaɬa:	กะตา	หนามแท่ง
แมลงปอ	mɛ:ŋkabi:	แมงกะบี้	mɛ:ŋtabi:	แมงตะบี้	ไผ่ใหญ่

กลุ่มเชื้อสายญวนหรือฮ่าม

จากข้อมูลพบคำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่กลางคำเพียง 1 คำศัพท์ คือ คำศัพท์ “ตำลึง” โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้พยัญชนะ /l/ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้ /n/ ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยอยู่ที่บ้านจันทราเท่านั้น

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
ตำลึง	tamlin	ตำลิน	tamnin	ตำนิน

กลุ่มชนเชื้อสายกูลา

ผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายกูลา บ้านโนนใหญ่ใช้คำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะที่อยู่กลางคำ เพียง 2 คำศัพท์ ได้แก่ “น้อยหน้า” โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้พยัญชนะ /c/ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้ /kh/ และคำศัพท์ “คางคก” ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้ /k/ และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้ /kh/ ดังนี้

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
นื้อหน้า	bak ciap	บักเจียบ	bak khiap	บักเจียบ
กางกก	khi: kan ka:k	ชีคันคัก	khi: khan kha:k	ชีคันคาก

3) ต่างกันที่พยัญชนะต้นและพยัญชนะที่อยู่กลางคำ

จากข้อมูลพบคำศัพท์ที่ต่างกันที่พยัญชนะต้นและพยัญชนะที่อยู่กลางคำ ในผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายกุกลาเท่านั้น และพบคำศัพท์เพียง 2 คำ ได้แก่ “ผีเสื้อ” “ผ้าถุง” โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะออกเสียงพยัญชนะ /p/ และ /c/ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียง /ph/ และ /s/ ดังนี้

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
ผีเสื้อ	pi: ciâ	ปีเจือ	phi: siâ	ผีเสื้อ
ผ้าถุง	pa: cin	ป้าจิ้น	pha sin	ผ้าซิ่น

2.2.3 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนของสระ

จากข้อมูลพบว่าคำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนของสระ จะปรากฏกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว และเชื้อสายกุกลาเท่านั้น เสียงสระที่ต่างกันนั้นมีทั้งสระเดี่ยวและสระประสมพิจารณาได้ดังนี้

1) เสียงสระที่ต่างกันเป็นสระเดี่ยว มีหลายลักษณะ ได้แก่

- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ออกเสียงสระหน้า-ต่ำ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียงสระหน้า-กลาง ได้แก่ คำศัพท์ “เอว”

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
?ɛ:w	แเอว	?e:w	เอว	บึงขี้เหล็ก

- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ออกเสียงสระกลาง-กลาง ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียงสระหลัง-กลาง ได้แก่ คำศัพท์ “อก” ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายไทย-ลาว 2 หมู่บ้าน คือ บ้านโพธิ์เมืองมะทัน และ บ้านหนามแท้ง

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
'ək	เอ็ก	?ək	อีก	โพธิ์เมืองมะทัน หนามแท้ง

2) เสียงสระที่ต่างกันเป็นสระประสม

จากข้อมูลที่ปรากฏจะเป็นความแตกต่างของเสียงประสม /a/ และ /ia/ โดยจะปรากฏ กับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเชื้อสายไทย-ลาว ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะออกเสียง /ia/ ในคำศัพท์ “เชือก” “เหวื่อ” และ “เสื่อ” แต่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียง /a/

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
เชือก	siak	เซียก	s+ak	เชือก	โพธิ์เมืองมะทัน คงบัง
เหวื่อ	hia	เฮีย	h+a	เฮื่อ	โพธิ์เมืองมะทัน

3) เสียงสระที่ต่างกันจากสระเดี่ยวเป็นสระประสม หรือสระประสมเป็นสระเดี่ยว

จากข้อมูลจะพบคำศัพท์ที่ต่างกันที่เสียงสระจากสระเดี่ยวเป็นสระประสม ในผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกุกา และพบเพียง 1 คำศัพท์เท่านั้น คือ “หั่ว” โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะออกเสียง /o/ และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียง /ua/ ส่วนคำศัพท์ที่เสียงสระต่างกันจากสระประสมเป็นสระเดี่ยว พบในศัพท์ “อาชาย” และ “ผีเสื่อ” ศัพท์ “อาชาย” ปรากฏใช้ทั้งผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายไทย-ลาว และเชื้อสายกุกา โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ออกเสียง /au/ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียง /ia/ ส่วน “ผีเสื่อ” ปรากฏเฉพาะกลุ่มเชื้อสายไทย-ลาว โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ออกเสียง /ia/ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียง /i/

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
หัว	ho:	โฮ	hua	หัว	โนนใหญ่ โนนใหญ่
อาชา	?au	อาว	?a:	อา	โพนเมืองมะทัน
ผีเสื้อ	mɛ:ŋ kabia [^]	แมงกะเบ๊ย	mɛ:ŋ kabi: [^]	แมงกะบี้	โพนงาม

2.2.4 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่วรรณยุกต์

จากข้อมูลพบว่าคำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันที่วรรณยุกต์จะปรากฏอย่างชัดเจน กับผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกลา ที่บ้านโนนใหญ่ โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 มักจะออกเสียงวรรณยุกต์จัตวา ในคำที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญ หรือเสียงวรรณยุกต์โท

ตัวอย่าง

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
กิ่งก่า	kapɔ:m [✓]	กะป้อม	kapɔ:m	กะปอม
เต่า	tau [✓]	เต้า	tao	เตา
ปลา	pa: [✓]	ป้า	pa:	ป่า
ตา	ta: [✓]	ต้า	ta:	ตา
วัว	ŋua [✓]	หจัว	ŋua [^]	จัว
ด้าย	da:y [✓]	ด้าย	da:y	ด้าย
บ่า	ba: [✓]	บ่า	ba:	บา
กาง	ka:ŋ [✓]	ก้าง	kha:ŋ	กาง
คาว	da:w [✓]	ค้าว	da:w	คาว
ป้า	pa: [✓]	ป้า	pa: [^]	ป้า
จมูก	hu:daŋ [✓]	ฮู้ดั่ง	daŋ	ดั่ง

3. คำศัพท์ที่ปรากฏมีทั้งเหมือนและต่าง

คำศัพท์ที่ปรากฏมีทั้งเหมือนและต่างกันนี้ หมายถึง คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุใช้คำศัพท์เดียวกัน และมีคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใช้คำศัพท์อื่น ๆ อีกที่ต่างออกไป

จากข้อมูลจะพบว่า มีศัพท์หลายคำที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุใช้ทั้งเหมือนและต่างกัน โดยแยกออกเป็นผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้คำศัพท์เหมือนและใช้คำศัพท์อื่นที่ต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้คำศัพท์เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ดังต่อไปนี้

3.1 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2

คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 มักจะเกิดกับกลุ่มชนที่มีเชื้อสายไทยหรือส่วยโดยส่วนใหญ่ กลุ่มชนเชื้อสายอื่น ๆ จะปรากฏบ้างแต่ไม่มากนักสามารถพิจารณาได้ดังนี้

กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว

จากข้อมูล พบคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 เพียง 1 คำศัพท์เท่านั้น คือ “กระดาช” ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้ว่า /krada:t/ เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 แต่คำศัพท์ที่ต่างไปปรากฏเฉพาะผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 เท่านั้น คือ /kia/ ใน 2 หมู่บ้าน ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
krada:t	กระดาช	krada:t	กระดาช	โพนเมืองมะทัน
kia	เกีย			คงบัง

กลุ่มชนเชื้อสายไทยหรือส่วย

คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ในกลุ่มชนเชื้อสายไทยหรือส่วย 2 หมู่บ้าน คือบ้านจันลาและบ้านแก้งเรือนั้น จากข้อมูลปรากฏเฉพาะในบ้านแก้งเรือนั้น คำศัพท์ที่ปรากฏ มีดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
1	จุมก	muh	มูห์	muh	มูห์
		daŋ	ดั่ง	daŋ	ดั่ง
		cramɔh	จระมอห์	-	-
	พีน	kane:ŋ	กะแนง	kane:ŋ	กะแนง
		khew	แคว	khew	แคว
		thameŋ	ทะเมง	-	-
2	หู กระดาษ	kato:l	กะตอล	kato:l	กะตอล
		krada:t	กระคาด	krada:t	กระคาด
		krɔdah	เกรอะดาห์	-	-
3	-	-	-	-	-
4	กางคก	kapɔ:m	กะปอม	kapɔ:m	กะปอม
		ʔakɔ:y	อะกอย	ʔakɔ:y	อะกอย
		pankui	บังกุย	-	-
5	ผ้านุ่ง	pit	งูนิด	pit	งูนิด
		sɔmpuat	ซอมปัวด	-	-
6	น้ำชาย	ba:w	บาว	ba:w	บาว
		kamui	กามุย	-	-
7	-	-	-	-	-
8	นั้บ	nap	นั้บ	nap	นั้บ
		rɔap	เรือบ	-	-
9	-	-	-	-	-

กลุ่มชนเชื้อสายเขมร

จากข้อมูลพบว่าคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 มีเพียง 1 คำศัพท์ ได้แก่ คำศัพท์ “คำลึง”

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
tamlɨn	คำลึง	tamlɨn	คำลึง
bah	บะห์	-	-

3.2 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1

จากข้อมูลปรากฏคำศัพท์จำนวนมากที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 โดยจะปรากฏกับผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว

มีคำศัพท์หลายคำที่ผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายไทย-ลาว กลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่คำศัพท์ที่เหมือนกันจะเป็นคำศัพท์ภาษาถิ่นไทย-อีสาน และคำศัพท์ที่ต่างกันจะเป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง ปรากฏต่างกันในคำศัพท์หมวดที่ 1-5 เท่านั้น

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
1	พิน	khew	เข่ว	khew	เข่ว	บุงชีเหล็ก
		-	-	fan	พิน	หนามแท่ง
	น้อง	bikhe:ŋ	บีแคง	bikhe:ŋ	บีแคง	โนนน้อย
2	เสื่อ	-	-	กวง	น้อง	โนนน้อย
		sa:t	สาด	sa:t	สาด	
	คะกร้า	-	-	sɔ̃a	เสื่อ	บุงชีเหล็ก
3	น้อยหน้า	kata:	กะดา	kata:	กะดา	
		-	-	taka:	ตะก้า	ดงบัง
		bak khiap	บักเขียบ	bak khiap	บักเขียบ	
		-	-	no:ina:	น้อยหน้า	โนนก่อ

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
4	แมลงปอ	mɛːŋ kabiː	แมงกะปี่	mɛːŋ kabiː	แมงกะปี่	ไผ่ใหญ่
		-	-	mɛnpɔː	แมงปอ	
	ผีเสื้อ	mɛːŋ kabɔ̌a	แมงกะเบือ	mɛːŋ kabɔ̌a	แมงกะเบือ	บุงชีเหล็ก
		-	-	phiː sɔ̌a	ผีเสื้อ	นาแวง
	กิ้งก่า	kapɔːm	กะปอม	kapɔːm	กะปอม	โนนน้อย
5	กางเกง	-	-	kɪŋkaː	กิ้งก่า	โนนน้อย
		soŋ	ซ่ง	soŋ	ซ่ง	โนนก่อ
		-	-	kaːŋkeːŋ	กางเกง	

กลุ่มชนเชื้อสายเขมร

ผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายเขมรที่บ้านโขงมีการใช้คำศัพท์ที่ต่างกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุ โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะมีการใช้คำศัพท์ที่มากกว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ในคำศัพท์เดียวกัน ทำให้ปรากฏคำศัพท์ที่เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
1	ฟืน	tameŋ	ทะเมง	tameŋ	ทะเมง
		-	-	fan	ฟืน
	หั่ว	kabaːl	กะบาล	kabaːl	กะบาล
		-	-	hua	หั่ว
	ดา	phaneːk	พะแนก	phaneːk	พะแนก
		-	-	taː	ดา
	คาง	caŋkaː	จังกา	caŋkaː	จังกา
		-	-	khaːŋ	คาง
	บ่า	samaː	ชะมา	samaː	ชะมา

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
2	เสื่อ	kanti:l	กันตึล	kanti:l	กันตึล
		-	-	sɿa	เซื่อ
3	น้ำเต้า	khro:k	โครก	khro:k	โครก
		-	-	namtau	น้ำเต้า
	นื้อยหน้า	tiep	เตียบ	tiep	เตียบ
		-	-	bak khiap	บักเขียบ
	จ้าว	sarao	ชะเรว	sarao	ชะเรว
		-	-	kha:w	ถาว
4	ปลา	traɪ	ไทร	traɪ	ไทร
		-	-	pa:	ปา
	ม้า	sɛh	แซะห์	sɛh	แซะห์
		-	-	ma:	มา
	ช้าง	tamrai	ตำไร	tamrai	ตำไร
		-	-	sa:n	ซาง
5	เสื่อ	ʔa:w	ฮาว	ʔa:w	ฮาว
		-	-	sɿa	เซื่อ
6	ป่า	thom	ทม	thom	ทม
		-	-	pa:	ปา
7	-	-	-	-	-
8	ขาด	da:t	ดาด	da:t	ดาด
		-	-	kha:t	ขาด
	ถื่น	raʔɔɪ	ระเอือล	raʔɔɪ	ระเอือล
		-	-	m :n	มีน
	รื้อน	katau	กะเคา	katau	กะเคา
		-	-	hɔ:n	ฮอน
9	ก้าง	caʔɔɲ	จะเอ็ง	caʔɔɲ	จะเอ็ง
		-	-	ka:ɲ	กาง

กลุ่มชนเชื้อสายกวยหรือฮ่วย

จากข้อมูลพบว่าคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายกวยหรือฮ่วย กลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะเกิดกับผู้ให้ข้อมูลที่บ้านจันทรา โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้คำศัพท์ไทยถิ่นกลาง และไทยถิ่นอีสาน นอกจากใช้คำศัพท์ภาษากวยหรือฮ่วย ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
1	ตา	mat	มัด	mat	มัด
		-	-	ta:	ตา
	ปาก	tanw:	ทะนอ	tanw:	ทะนอ
		-	-	pa:k	ปาก
	อก	tru:ŋ	ตรง	tru:ŋ	ตรง
		-	-	?ok	เอ็ก
2	เอว	?ke:ŋ	อเกง	?ke:ŋ	อเกง
		-	-	?e:w	แเอว
	ด้าย	pla:y	ปลาย	pla:y	ปลาย
		-	-	da:y	ด้าย
	คำลึง	tamnín	ต๋ามนิน	tamnín	ต๋ามนิน
		-	-	tamlɔ̃ŋ	ต๋าลึง
3	นื้อหน้า	plai mak khiap	ไปลนั๊กเขียบ	plai mak khiap	ไปลนั๊กเขียบ
		-	-	mak khiap	นั๊กเขียบ
	ข้าว	thw:	ทอ	thw:	ทอ
		-	-	khao	เข้า
	ฝั่เลื้อ	kankra:p	กัันกราบ	kankra:p	กัันกราบ
		-	-	phi:sɔ̃a	ฝั่เลื้อ
4	กึ่งก่า	?akw:y	อะกอย	?akw:y	อะกอย
		kapw:m	กะปอม	kapw:m	กะปอม
	คางคก	-	-	kin̩ka:	กึ่งก่า
		?akuata:	อะกัวตา	?akuata:	อะกัวตา
		-	-	khi: khan kha:k	ขี้คัันคาก
		-	-	-	-

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
5	ปลา	?aka:	อะกา	?aka	อะกา
		-	-	pa:	ปา
	เต่า	tamw:m	ตะมอม	tamw:m	ตะมอม
		-	-	tau	เต่า
	ม้า	?asɛ:h	อะแซะห์	?asɛ:h	อะแซะห์
		-	-	ma:	ม่า
	ช้าง	?aciaŋ	อะเจียง	?aciaŋ	อะเจียง
		-	-	sa:ŋ	ซาง
	เสือ	hap	หับ	hap	หับ
		-	-	s+a	เสื่อ
6	เป่า	mepa:	เมปา	mepa:	เมปา
	-	-	-	pa:	ป้า
	-	-	-	-	-
7	ขาด	tahɛ:	ทะแฮ	tahɛ:	ทะแฮ
		-	-	kha:t	ขาด
8	ช้อน	katao	กะเตา	katao	กะเตา
		-	-	hɔ:n	ฮ้อน
	ดาว	?ɔ:l	อดอล	?ɔ:l	อดอล
9		-	-	da:w	ด้าว
	ก้าง	ha:ŋ	ฮาง	ha:ŋ	ฮาง
		-	-	ka:ŋ	ก้าง

กลุ่มชนเชื้อสายบรูหรือข่า

จากข้อมูลพบว่าคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายบรู ที่บ้านเวินบึก กลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 มีดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
1	กาง	kiak	เกียก	kiak	เกียก
		-	-	kha:ŋ	กาง
	เอว	taki:k	ตะกีก	taki:k	ตะกีก
		-	-	?ɛ:w	แอว
2	ค้าย	pri:yai	ปรีไย	pri:yai	ปรีไย
		-	-	da:y	คาย
	เชือก	druak	ดรวก	druak	ดรวก
		-	-	sɿak	ศรีอก
3	-	-	-	-	-
4	กิ้งก่า	?akw:y	อะกอย	?akw:y	อะกอย
		-	-	kiŋka:	กิงกา
	ปลา	?aka:	อะกา	?aka:	อะกา
		-	-	pa:	ปา
	เต้า	tamw:m	ตะมอม	tamw:m	ตะมอม
		-	-	tau	เต้า
	ช้าง	?acianŋ	อะเจียง	?acianŋ	อะเจียง
		-	-	sa:ŋ	ช้าง
5	เสือ	?ayw:h	อะยอห์	?ayw:h	อะยอห์
		-	-	sɿa	เซื่อ
6	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-
8	ร่อน	kutau	กูเตา	kutau	กูเตา
		-	-	hw:n	ฮอน
9	ควา	matew	มะเตอว	matew	มะเตอว
		-	-	da:w	ควา

กลุ่มชนเชื้อสายกูลา

จากข้อมูลพบว่าคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จำนวน 2 คำศัพท์ ซึ่งเป็นคำศัพท์ในหมวดที่ 1 ดังนี้

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
อก	?ək	เอ็ก	?ək	เอ็ก
	-	-	?ok	อก
เอว	?ew	เอ้ว	?ew	เอว
	-	-	?ɛ:w	แเอว

3.3 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างกัน

คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างกัน หมายถึง คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุใช้คำศัพท์เดียวกัน และใช้คำศัพท์ต่างกัน โดยที่คำศัพท์ที่ต่างกันั้นเป็นคนละศัพท์กัน

คำศัพท์ประเภทนี้จะปรากฏกับผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกูหรือส่วยที่บ้านแก้งเรือง โดยจะพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับ ใช้คำศัพท์เหมือนและต่างกัน โดยคำศัพท์ที่ต่างกันั้น ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะเป็นคำศัพท์ภาษาเขมร ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะเป็นคำศัพท์ภาษาไทยอีสาน ดังนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
1	จุมก	muh	มู่ห์	muh	มู่ห์
		cramɔh	จระมอห์	daŋ	ดั่ง
	พัน	kanɛːŋ	กะเนง	kanɛːŋ	กะเนง
		thameŋ	ทะเมง	khew	แช่ว
	ขา	loː	โล	loː	โล
		phlɔɔp	เพลิว	khaː	ขา
	หู	katoːl	กะตอล	katoːl	กะตอล
		traci:k	ตระจิก	huː	หู

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
2	หั่ว	plɔ:	พลอ	plɔ:	พลอ
		kaba:l	กะบาส	hua	หั่ว
	ตา	mat	มัด	mat	มัด
		phanɔ:k	พะเนก	ta:	ตา
	เข้า	plɔ:takɔ:l	ปลอตะกอล	plɔ:takɔ:l	ปลอตะกอล
		caŋkuanɣ	จังกวาง	khao	เข้า
	ปา	?apa:	อะปา	?apa:	อะปา
		sama:	ซะมา	ba:	บา
	ปาก	tanɔ:	ทะนอ	tanɔ:	ทะนอ
		mɛt	มื่อด	pa:k	ปาก
	เอว	?ke:ŋ	อเกง	?ke:ŋ	อเกง
		caŋkeh	จังกะห์	?ɛ:w	แอว
	เลื้อ	lia	เลีย	lia	เลีย
		kanti:l	กันติล	sa:t	สาต
	ค้าย	pla:y	ปลาย	pla:y	ปลาย
		?ɔmbɔh	ออมเบะห์	da:y	ค้าย
	เชือก	?sai	อไซ	?sai	อไซ
		krasɛ:	กระแซ	sɛak	เชือก
	ข้าว	thɔ:	ทอ	thɔ:	ทอ
		sarau	ซะรา	khau	ข้าว
4	ปลา	?aka:	อะกา	?aka:	อะกา
		traɪ	ไทร	pa:	ปา
	เต่า	tamɔ:m	ตะมอม	tamɔ:m	ตะมอม
		tiɔ:k	เตือก	tau	เตา
	ม้า	?asɛ:	อะแซ	?asɛ:	อะแซ
		sɛh	แซะห์	ma:	มา
	วัว	loh	โละห์	loh	โละห์
		kow	โกว	ŋua	จัว

หมวด	รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2	
		ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน
5	ช้าง	ʔaciaŋ	อะเจียง	ʔaciaŋ	อะเจียง
	เสื่อ	tamtraɪ	ตำไทร	sa:ŋ	ซาง
		hap	ฮับ	hap	ฮับ
		ʔa:w	อาว	s+a	เสื่อ
6	ป้า	mepa:	เมปา	mepa:	เมปา
		paʔo:nme:	ปาโอนแม	pa:	ปา
7	-	-	-	-	-
8	ขาด	thət	เทิด	thət	เทิด
		da:t	คาด	kha:t	ขาด
	กัก	kap	กั๊บ	kap	กั๊บ
		kham	ค้ำ	kat	กัก
	ปิด	poh	โปะห์	poh	โปะห์
		boh	โบะห์	pat	ปัด
	มัด	sat	ซัด	sat	ซัด
		cɔ:n	จง	mat	มัด
	ถื่น	late:l	ทะแดล	late:l	ทะแดล
		raʔan	ระอัน	mɨ:n	มีน
	ร่อน	katau	กะเตา	katau	กะเตา
		kadau	กะเตา	hɔ:n	สอน
	เหงื่อ	pahu:l	ปะฮูล	pahu:l	ปะฮูล
		kadaut+k	กะเคาดีก	hɨ'a	เฮื่อ

4. คำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหนึ่งแต่ไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่ง

คำศัพท์ประเภทนี้ จากข้อมูลจะพบว่าส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะพบในผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายไทย-ลาว และเชื้อสายญหรือส่วยเท่านั้น ดังนี้

กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว

คำศัพท์ที่ปรากฏมีจำนวน 3 คำศัพท์ ใน 2 หมวดศัพท์ คือ ผัก ผลไม้ และหมวดคำลำดับญาติ ญาติ หมวดผักและผลไม้ ได้แก่ คำศัพท์ “น้ำเต้า” และ คำศัพท์ในหมวดคำลำดับญาติ ได้แก่ “อาหญิง” และ “น้าชาย” ดังนี้

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
น้ำเต้า	ma:k nam tao	มากน้ำเต้า	-	-	บุงชีเหล็ก
	nam tao	น้ำเต้า	-	-	หนามแท่ง
อาหญิง	?a:	อา	-	-	หนองบ่อ
					ดงบัง
น้าชาย	na:ba:w	นาบาว	-	-	หนามแท่ง
					หนองบ่อ
					ดงบัง

กลุ่มชนเชื้อสายญหรือส่วย

จากข้อมูลพบคำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 และไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 เพียง 1 คำศัพท์ ได้แก่ “น้ำเต้า” โดยจะพบที่หมู่บ้านจันลา

รายการคำศัพท์	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1		ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2		หมู่บ้าน
	ศัพท์	คำอ่าน	ศัพท์	คำอ่าน	
น้ำเต้า	plai ?a tɔ:l	ไปลอะตอล	-	-	จันลา

จากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ที่ปรากฏทั้งหมด อาจพอสรุปได้ดังนี้

1. คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกัน ทั้งผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ที่มีเชื้อสายเดียวกันและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ใช้คำศัพท์เดียวกัน จะเกิดกับผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเชื้อสาย และมักจะเกิดกับศัพท์ทุกหมวด ยกเว้นกลุ่มชนเชื้อสายกุกาที่ปรากฏคำศัพท์เหมือนกัน หมวดที่ 1-4 และหมวด 7-9 ยกเว้นหมวด 5-6 ซึ่งเป็นหมวดเสื้อผ้าและหมวดคำลำดับญาติ

2. คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกัน แยกออกเป็น

2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ใช้คำศัพท์คนละรูปศัพท์ พบในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ ยกเว้นเชื้อสายบรูหรือชา

2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วน แยกออกเป็น

2.2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่จำนวนพยางค์ ซึ่งส่วนใหญ่จะพบผู้ให้ข้อมูลกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว และส่วนใหญ่จะพบในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป มากกว่าจะพบในผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 ที่มีช่วงอายุ 11-20 ปี

2.2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่พยัญชนะ ที่พบจะต่างกันที่พยัญชนะต้น และพยัญชนะที่อยู่กลางศัพท์ จะพบในผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายกุกา

2.2.3 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่สระ มีจำนวนศัพท์ไม่มากนัก ที่ปรากฏคำศัพท์ลักษณะนี้ สระที่ต่างกันมีทั้งสระเดี่ยวและสระประสม จะพบในผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายไทย-ลาว และเชื้อสายกุกา

2.2.4 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่วรรณยุกต์ จะพบมากที่สุดกับผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกุกา และพบความแตกต่างด้านเสียงวรรณยุกต์ โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะออกเสียงวรรณยุกต์จัตวา ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะออกเสียงสามัญหรือเสียงวรรณยุกต์โท

3. คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนและต่างกัน คำศัพท์ประเภทนี้ จะพบอยู่ในทุกกลุ่มชนเชื้อสายต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ประเภทนี้ในผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุแล้ว พบว่า คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 มีจำนวนมากกว่าและปรากฏกับผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายต่าง ๆ มากกว่า นอกจากนี้ คำศัพท์ที่ปรากฏต่างไป ส่วนใหญ่จะเป็นคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน

ส่วนคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับใช้เหมือนและต่างกัน จะเกิดกับผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกุกาหรือส่วย ที่บ้านแก่งเรือ โดยคำศัพท์ที่ต่างกันนั้น ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะใช้ศัพท์ภาษาเขมร ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะใช้คำศัพท์ภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน

4. คำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหนึ่งแต่ไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่ง พบว่า ส่วนใหญ่จะปรากฏที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 พบในผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายไทย-ลาว และเชื้อสายกวยหรือฮ่าข่า เท่านั้น และจะพบใน 2 หมวดคำ คือ หมวดพืชผักผลไม้ และหมวดคำลำดับญาติ

บทที่ 4

สภาพการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทีนอกจากจะได้จากการสัมภาษณ์คำศัพท์ที่กำหนดไว้เป็นหมวดต่าง ๆ แล้ว ยังได้จากการซักถาม พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันภายในกลุ่มชนของคนอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทราบสภาพการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีที่กว้างขวางหลายแง่มุมมากขึ้น

จากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุที่เป็นกลุ่มชนเชื้อสายต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในบทที่ 3 นั้น ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการซักถามพูดคุยโดยทั่วไป ทำให้เห็นสภาพการใช้ภาษาถิ่นของชนกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป ทั้งตามกลุ่มเชื้อชาติและตามระดับอายุ ดังจะปรากฏในตารางเปรียบเทียบสภาพการใช้ภาษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและสะดวกแก่ผู้อ่านทั่วไป จึงเขียนคำศัพท์ที่ถ่ายทอดเสียงเป็นอักษรภาษาไทย แทนสัทอักษร โดยจะขอแยกกล่าวในรายละเอียดตามกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ ดังนี้

ก. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ที่ว่า กลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุด และเป็นกลุ่มชนบรรพบุรุษดั้งเดิมของจังหวัดอุบลราชธานี ภาษาที่ชนกลุ่มนี้ใช้ในการสื่อสารโดยส่วนใหญ่จะเป็นภาษาไทยถิ่นอีสาน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คำศัพท์และผลจากการวิเคราะห์คำศัพท์ ทำให้พบว่าผู้ใช้ภาษาที่มีเชื้อสายไทย-ลาว 2 ระดับอายุ มีการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารเหมือนและแตกต่างกันอยู่บ้าง อันที่จริงงานวิจัยของ สุภรา สุวรรณ (2537) ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า มีการเปลี่ยนแปลงของการใช้คำศัพท์และการออกเสียงคำศัพท์ภาษาถิ่นอุบลราชธานีในคน 2 ระดับอายุ และการเปลี่ยนแปลงนั้นมีแนวโน้มว่าคนรุ่นหนุ่มสาวจะใช้ภาษาไทยกลางมากขึ้น ขณะเดียวกัน คำศัพท์และเสียงของคำศัพท์ภาษาถิ่นอุบลฯ บางคำและบางเสียงอาจสูญหายได้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยภาษาถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีนี้ ได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ภาษาในหมู่บ้านที่อยู่ในเขตชายแดน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือมีละแวกก็เป็นหมู่บ้านที่เป็นแหล่งชุมชนดั้งเดิม ซึ่งหมู่บ้านเหล่านี้ค่อนข้างจะห่างไกลจากเขตเมืองหรือเขตชุมชนเมือง แม้ว่า 3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง อย่าง โพนงาม หนองบ่อ และคงบัง ก็เป็นหมู่บ้านที่จะต้องเดินทางเข้าไปอย่างยากลำบาก ทางเข้าหมู่บ้านยังทุรกันดาร ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่า นอกจากจะพบ

การเปลี่ยนแปลงลักษณะต่าง ๆ ของคำศัพท์และการออกเสียงคำศัพท์ ซึ่งทำให้คำศัพท์ที่ปรากฏแตกต่างกันในผู้ใช้ภาษา 2 ระดับอายุที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันแล้ว ยังพบอีกด้วยว่า ผู้ใช้ภาษาที่มีเชื้อสายไทย-ลาว ที่อยู่ต่างหมู่บ้านกัน ก็มีการใช้คำศัพท์ที่ต่างกันอีกด้วย ดังจะขอแยกตารางเปรียบเทียบให้เห็นการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยถิ่นกลางของผู้ใช้ภาษาทั้ง 2 ระดับอายุ ใน 10 หมู่บ้าน ตามรายการศัพท์ที่ได้สัมภาษณ์ในหมวดต่างๆ อย่างไรก็ตาม คำศัพท์ใดที่ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานใช้ศัพท์เดียวกัน จะไม่นำมาแสดงในตาราง

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			หมายเหตุ
		ศัพท์รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	ศัพท์รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	
1	จมูก	จมูก	0	20	คั่ง สูคั่ง	100	80	ผู้ให้ข้อมูลบ้านนาแวงและหนองแตงออกเสียงสูคั่ง
	พีน	พีน	0	20	แช่ว	100	80	
	น่อง	น่อง	0	20	บีแคง	100	80	
	อก	อก	0	20	เอ็ก	100	80	
	เอว	เอว	0	10	แอว	100	90	
2	เตื่อ	เตื่อ	0	10	สาด	100	90	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 ของ 2 หมู่บ้าน ใช้คำไทยกลางและไทยอีสาน
	กระดาบ	กระดาบ กะดาบ	90	100	เก็ชะ	30	0	
	ตะกร้า	ตะกร้า	0	20	กะด้า กะด้า	100	80	
	เชือก	เชือก	0	0	เชือก เชือก	100	100	
	น้ำเต้า	น้ำเต้า	10	0	บักน้าม หมักน้าม บักน้ำเต้า หมากน้ำเต้า	90	80	
3	คำลึง	คำลึง	10	50	คำนิน คำนิง	90	60	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 หมู่บ้านปรากฏใช้ทั้งคำลึงและคำนิน

หมวด	รายการ คำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			หมายเหตุ
		ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	
4	น้อยหน้า	น้อยหน้า	0	40	บักเขียน หมากเขียน	100	100	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ปรากฏ ใช้ทั้งคำไทยถิ่นกลางและ ไทยถิ่นอีสาน บ้านโพงาม หนองบ่อ คงบัง และโนนก่อ
	ข้าว	ข้าว	0	0	เช่า เช่า	100	100	
	แมลงปอ	แมลงปอ แมงปอ	10	30	แมงกะโซ่ แมงคันโซ่ แมงจู้ แมงกะบี้ แมงกะเบือ แมงน้ำมวก	100	90	<p>- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้ทั้งคำ ไทยถิ่นกลาง และไทยถิ่น อีสานที่บ้านโนนน้อย</p> <p>- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้ทั้งคำ ไทยถิ่นกลางและถิ่นอีสาน 2 หมู่บ้าน คือ ไผ่ใหญ่ และ โนนน้อย</p> <p>- ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มใช้ เหมือนกันที่บ้านจู้เหล็ก เรียกว่า แมงกะโซ่ บ้านนาแวง เรียกว่า แมงจู้ บ้านไผ่ใหญ่ โพนเมืองมะ- ทัน เรียกว่า แมงกะบี้ บ้านโพงาม หนองบ่อ คงบัง เรียกว่า แมงคันโซ่ บ้านโนนน้อย เรียกว่า แมงน้ำมวก</p> <p>- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้แมง กะเบือ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้แมงกะบี้ ที่บ้านน่านแท้ง</p>

หมวด	รายการ คำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			หมายเหตุ
		ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	
5	ผีเสื้อ	ผีเสื้อ	10	10	แมงกะเบือ แมงกะเบือ แมงกะบี้	90	60	- ผู้ให้ข้อมูลที่บ้านหนามแท่ง ทั้ง 2 กลุ่มใช้คำไทยถิ่นกลาง ว่า ผีเสื้อ - ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 บ้านนุ่ง ชีเหล็ก นาเวง และโพนน้อย ใช้ทั้งคำไทยถิ่นกลางและถิ่น อีสาน
	ลูกอ๊อด	ลูกอ๊อด	0	0	สวก ลูกสวก สวกกบ เขียดลูกกบ	100	100	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 บ้าน หนามแท่ง เรียกสวก และ เขียดลูกกบ - ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 บ้านนุ่ง ชีเหล็ก เรียกสวกกบ
	วัว	วัว	0	0	จัว	100	100	
	กิ้งก่า	กิ้งก่า	0	10	กะปอม กะปอมก่า	100	100	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้าน โพน น้อยใช้ทั้งคำไทยถิ่นกลาง และถิ่นอีสาน - ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 บ้านนุ่ง ชีเหล็กและบ้านหนามแท่ง เรียกกะปอมก่า
	คางคก	คางคก	0	0	ขี้คันคาก เขียดคันคาก เขียดคะปาด	100	100	- บ้านนุ่งชีเหล็ก นาเวง ดง บัง หนามแท่ง เรียกขี้คันคาก - บ้านไผ่ใหญ่ โพนเมืองมะ- ทัน โพนก่อ โพนน้อย เรียก เขียดคันคาก - บ้านโพนงาม หนองบ่อ เรียกเขียดคะปาด
	ค้ำดุง	ค้ำดุง ค้ำนุ่ง	0	0	ขึ้น	100	100	
	กางเกง	กางเกง	0	20	สั่ง โล้ง	100	100	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 บ้าน โพนก่อและบ้านหนองบ่อ ใช้ทั้งคำไทยถิ่นกลางและ คำไทยถิ่นอีสาน - ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม บ้าน หนองบ่อ เรียก ค้ำ
					ค้ำ			

หมวด	รายการ คำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			หมายเหตุ
		ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	
6	อาหญิง	อา	0	10	อา	100	70	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้าน หนองบ่อและดงบัง ไม่ทราบ ข้อมูล
	อาชาย	อา	0	10	อา น้ำบ่าว	100	90	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้านโพธิ เมืองมะทัน ใช้คำไทยถิ่น กลาง
	น้ำหญิง	น้ำ	10	90	น้ำสาว	90	10	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้าน หนองบ่อ เวชก น้ำบ่าว
	น้ำชาย	น้ำ	10	50	น้ำบ่าว	90	30	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 บ้านไผ่ ใหญ่ ใช้คำไทยถิ่นกลาง
								- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้านโนน ก่อ ใช้คำไทยถิ่นอีสาน
7	พุ้งนี้	พุ้งนี้	0	0	มืออื่น	100	100	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 บ้านไผ่ ใหญ่ ใช้คำไทยถิ่นกลาง
	มะรินนี้	มะริน	0	0	มือฮือ	100	100	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้าน หนองบ่อ ดงบัง ไม่ทราบข้อ มูล
8	ลิ้น	ลิ้น	0	10	มีน	100	100	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้าน หนองบ่อ ดงบัง ไม่ทราบข้อ มูล
	ร่อน	ร่อน	0	0	ฮ้อน	100	100	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้าน หนองบ่อ ดงบัง ไม่ทราบข้อ มูล

หมวด	รายการ คำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			หมายเหตุ
		ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	ศัพท์ รูปแปร	กลุ่ม 1 ร้อยละ	กลุ่ม 2 ร้อยละ	
9	เหงื่อ	เหงื่อ	0	10	เสื่อ เฮื่อ เหงื่อ	100	90	- ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้านทุ่ง ชีเหล็ก ใช้คำไทยถิ่นกลาง - ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 บ้านโพน เมืองมะกัน โพนงาม หนอง บ่อ ออกเสียง เฮื่อ - ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 บ้านโพน งาม ออกเสียง เหงื่อ

จากตารางเปรียบเทียบการใช้คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม อายุ จะพบว่าในจำนวนคำศัพท์ที่มีการใช้คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานต่างกันทั้งสิ้น 30 คำ และมีการเลือกใช้คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานต่างๆ กันออกไป ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ที่มีเชื้อสายไทย-ลาว เลือกใช้คำไทยถิ่นอีสาน ซึ่งอาจมีรูปแปรต่าง ๆ กันไปตามท้องถิ่นของคน มีจำนวนร้อยละ 100 ถึง 24 คำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 เลือกใช้คำศัพท์ไทยถิ่นอีสาน อัตราร้อยละ 100 13 คำ ในจำนวนนี้มีจำนวน 4 คำที่ปรากฏใช้คำไทยถิ่นกลางควบคู่กันไปด้วย ได้แก่ คำศัพท์ “กึ่งกำ” “กางเกง” “น้อยหน้า” “ลั่น” โดยเฉพาะคำศัพท์ “น้อยหน้า” ปรากฏใช้คำไทยถิ่นกลางควบคู่ถึงร้อยละ 40

นอกจากนี้ยังปรากฏคำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้คำไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 100 ได้แก่ คำศัพท์ “กระดาย” ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ก็ใช้คำศัพท์ไทยถิ่นกลางเช่นกันถึง ร้อยละ 90 ในขณะที่มีผู้เลือกใช้คำศัพท์ไทยถิ่นอีสานเพียงร้อยละ 30 ในจำนวนนี้มีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ที่เลือกใช้คำไทยถิ่นอีสานเพียงอย่างเดียว ที่เหลือเป็นการใช้ควบคู่กันไประหว่างคำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสาน

คำศัพท์ที่ปรากฏว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้คำไทยถิ่นกลางในอัตราร้อยละที่ค่อนข้างสูง ได้แก่ คำศัพท์ “น้ำหญิง” มีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่เลือกใช้คำไทยถิ่นอีสาน

ปรากฏการณ์อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือ รูปแปรคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานตามท้องถิ่นต่าง ๆ จากข้อมูลพบว่า มีคำศัพท์ไทยถิ่นอีสานที่มีรูปแปรหลายรูปแปรในหลายศัพท์ คำศัพท์ที่ปรากฏรูปแปรมากที่สุดคือ “แมลงปอ” มีจำนวน 6 รูปแปร และรูปแปรต่างๆ ที่ปรากฏใช้ในท้องถิ่นที่ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ ก็จะพบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุใช้รูปแปรเดียวกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแปรบางรูปแปรของคำศัพท์ “แมลงปอ” เข้ากับรูปแปรของคำศัพท์ “ผีเสื้อ” คือ รูปแปร “แมงกะปี่” “แมงกะเบือ” แต่ลักษณะการใช้ก็เป็นการสับหลักกัน กล่าวคือ หมู่บ้านใดใช้รูปแปร “แมงกะปี่” หรือ “แมงกะเบือ” เรียกศัพท์ “แมลงปอ” ก็จะใช้รูปแปรอื่นที่ไม่ซ้ำกัน หรือใช้คำไทยถิ่นกลาง เรียกศัพท์ “ผีเสื้อ”

จากจำนวนข้อมูลศัพท์ที่ปรากฏคำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานซึ่งต่างกันทั้ง 30 คำนี้ ยังพบอีกด้วยว่า มีจำนวน 3 คำศัพท์ ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ไม่ทราบข้อมูลที่เป็นคำไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ศัพท์ “น้ำเต้า” “อาหึง” และ “น้ำชาย” แม้จะเป็นอัตราร้อยละที่ไม่สูงนัก แต่ก็เป็นที่น่าสนใจว่า เพราะเหตุใดที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ไม่ทราบว่าจะใช้คำศัพท์ใด อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยเห็นหรือไม่เคยได้รู้จักสิ่งนั้น ๆ มาก่อน เช่น น้ำเต้า ซึ่งเป็นผักที่อาจจะไม่มีใครจะนิยมในหมู่บ้านนั้นก็ว่าได้

ส่วนคำลำดับยุดินนั้นเป็นศัพท์ที่ปรากฏการใช้ค่อนข้างสับสนในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 เนื่องจากในคำไทยถิ่นอีสานมีคำศัพท์เรียกลำดับยุดินที่เป็นน้องของพ่อหรือแม่ และมีการแบ่งแยกเพศอย่างชัดเจน ในขณะที่คำไทยถิ่นกลาง มีเพียงคำศัพท์ที่บ่งบอกให้ทราบว่าเป็นน้องข้างพ่อ หรือน้องข้างแม่ เท่านั้น มิได้มีคำศัพท์ที่แสดงเพศอยู่ด้วย และอาจจะเป็นไปได้ว่าคำไทยถิ่นอีสานไม่มีใครจะนิยมใช้มากนัก ทำให้ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ไม่ทราบข้อมูลที่เป็นคำไทยถิ่นอีสาน หรือมีเช่นนั้นก็เลือกใช้คำไทยถิ่นกลาง ซึ่งเราจะเห็นร้อยละของการใช้คำไทยถิ่นกลางเรียกคำศัพท์ “น้ำหึง” “น้ำชาย” ในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ค่อนข้างสูง กว่าใช้คำไทยถิ่นอีสาน ขณะเดียวกัน เราก็ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 บางหมู่บ้าน ก็ใช้คำไทยถิ่นกลาง เรียกคำศัพท์ “น้ำหึง” และ “น้ำชาย” เช่นกัน

ปรากฏการณ์เช่นนี้ อาจจะแสดงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ว่า คำศัพท์ลำดับยุดินที่เรียกผู้อ่อนอายุหรือน้องข้างฝ่ายแม่ ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายไทย-ลาว มีแนวโน้มว่าจะใช้คำศัพท์ไทยถิ่นกลางที่เป็นคำกลาง ๆ ไม่แสดงเพศเหมือนคำไทยถิ่นอีสานมากขึ้น

จากตารางเปรียบเทียบการใช้คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานของผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุข้างต้นนั้น อาจจะพอสรุปสภาพการใช้ภาษาถิ่นอีสานของกลุ่มชนเชื้อสายไทย-ลาว ได้ดังนี้

1. โดยส่วนใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จะรู้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน และใช้คำไทยถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสารในกลุ่มชนของตน ขณะเดียวกัน ก็ปรากฏว่ามีการใช้ศัพท์บางศัพท์เป็นคำไทยถิ่นกลางอยู่บ้าง แม้จะยังเป็นอัตราร้อยละไม่มากนัก และจากการสัมภาษณ์ ชักถาม และพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล ก็ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่ทราบคำศัพท์ที่เป็นคำไทยถิ่นกลาง และมักจะแสดงให้เห็นว่าตนมีความรู้ภาษาไทยถิ่นกลางอีกด้วย แต่หากใช้สื่อสาร จะเลือกใช้คำไทยอีสานมากกว่า

2. ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 11-20 ปีนี้ ยังคงมีความรู้ภาษาไทยถิ่นอีสาน และเลือกใช้คำไทยถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสารในกลุ่มชนของตน อย่างไรก็ตาม ก็ปรากฏการใช้คำศัพท์ในหลายรายการศัพท์เป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง หลายศัพท์ที่ปรากฏในอัตราส่วนที่ค่อนข้างสูง ในจำนวนนั้น อาจะปรากฏการใช้คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานควบคู่กันไป ขณะเดียวกัน ก็ปรากฏว่า ไม่ทราบข้อมูลคำไทยถิ่นอีสานบางรายการศัพท์อีกด้วย ลักษณะเช่นนี้อาจจะแสดงให้เห็นว่าได้ว่า ผู้ใช้ภาษาที่อยู่ช่วงวัยรุ่นหรือวัยรุ่นหนุ่มสาวที่มีเชื้อสายไทย-ลาว มีแนวโน้มว่าจะใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากขึ้น และใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานน้อยลง แม้ว่าจะมีความรู้และความพยายามที่จะเลือกใช้คำไทยถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันภายในกลุ่มชนของตน แต่ยังมีการแทรกการยืมคำศัพท์คำไทยถิ่นกลางควบคู่กันไปด้วย

3. คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานบางคำศัพท์ที่มีรูปแบบปรากฏใช้เฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งของผู้ให้ข้อมูล ยังคงปรากฏใช้ทั้งผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ โดยส่วนใหญ่ แม้ว่าผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม จะทราบคำภาษาไทยถิ่นกลาง แต่ก็เลือกใช้คำไทยถิ่นอีสานในการสื่อสารมากกว่า อย่างไรก็ตาม หากศัพท์ใดที่มีคำไทยถิ่นอีสานใช้ แต่ไม่มีใครจะนิยมใช้ในท้องถิ่นนั้น ก็จะทำให้ผู้ใช้ภาษาไม่ทราบคำไทยถิ่นอีสาน และมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่าผู้ใช้ภาษาโดยเฉพาะคนรุ่นเด็กและหนุ่มสาว จะใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางในการติดต่อสื่อสารมากยิ่งขึ้น

4. คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานบางศัพท์ มีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าจะสูญหายไป เช่น คำศัพท์ “กระดาษ” ที่ปรากฏอัตราส่วนของผู้รู้คำไทยถิ่นอีสานน้อยมาก แม้แต่ในกลุ่มผู้ที่อยู่ในวัย 50 ปีขึ้นไปก็ตาม จากการซักถามพูดคุยก็ทำให้เห็นว่า ศัพท์นี้ไม่มีใครนิยมใช้คำไทยถิ่นอีสานแล้ว ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 นั้น หากติดต่อสื่อสารทั่วไป ก็จะใช้คำไทยถิ่นกลางเช่นกัน แต่ถ้าสื่อสารในกลุ่มผู้ที่มีอายุช่วงเดียวกัน ก็จะใช้คำไทยถิ่นอีสาน

ข. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายเขมร

กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายเขมรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เป็นชนถิ่นเชื้อสายเขมรที่อาศัยอยู่ที่บ้านโงง แม้จะเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพียงหมู่บ้านเดียว แต่ก็กลุ่มที่แสดงให้เห็นสภาพการใช้ภาษาถิ่นและภาษาท้องถิ่นของกลุ่มชนเชื้อสายเขมรในจังหวัดอุบลราชธานีได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่กลุ่มชนเชื้อสายเขมรอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นกลุ่มก้อนและมีจำนวนมาก สภาพการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายเขมรปรากฏตามตารางแสดงการเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ ต่อไปนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาเขมร		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
1	จุมก	จุมก	-	-	คัง	-	-	จะเมะห์	/	/
	พีน	พีน	-	/	เข่ว	-	-	ทะเมง	/	/
	น่อง	น่อง	-	-	บีแคง	-	-	ผัดเจิง	/	/
	ชู	ชู	-	-	ชู	-	-	ตระจิก	/	/
	หั่ว	หั่ว	-	/	หั่ว	-	/	กระบาด	/	/
	ดา	ดา	-	/	ดา	-	/	พะแนก	/	/
	ขา	ขา	-	-	ขา	-	-	เจิง	/	/
	คาง	คาง	-	/	คาง	-	/	จังกา	/	/
	เช่า	เช่า	-	-	เช่า	-	-	จังกวาง	/	/
	บ่า	บ่า	-	/	บ่า	-	/	ชะมา	/	/
	ปาก	ปาก	-	-	ปาก	-	-	มือด	/	/
	อก	อก	-	-	เอิก	-	-	เคิมครูง	/	/
	เอว	เอว	-	-	แอว	-	-	จังกะห์	/	/
	ตัก	ตัก	-	-	ตัก	-	-	เพลา	/	/
2	เสื่อ	เสื่อ	-	/	ฮาด	-	-	กันตือ	/	/
	กระดาน	กระดาน	-	-	เกี้ย	-	-	กระคาร์ท	/	/
	ตะกร้า	ตะกร้า	-	-	กะต้ำ	-	-	เจือล	/	/
	ค้าย	ค้าย	-	/	ค้าย	-	/	เจห์	/	-
	เชือก	เชือก	-	-	เจือก	-	-	กระแซ	/	/
3	น้ำเต้า	น้ำเต้า	-	/	บักน้าม	-	-	โครก	/	/
	น้อยหน้า	น้อยหน้า	-	-	บักเขือ	-	/	คืบ	/	/
	ตำลึง	ตำลึง	/	/	ค้ำนิน	-	-	บาร์ท	/	-
	ข้าว	ข้าว	-	/	เข่วข้าว	-	-	ชะเรา	/	-
4	แมลงปอ	แมลงปอ	-	-	แมงกะปี่ แมงกะเบือ ฯลฯ	-	-	กันตุมรูช	/	/
	ผีเสื้อ	ผีเสื้อ	-	-	แมงกะปี่ แมงกะเบือ	-	-	เลบลาบ	/	/
	ลูกอ๊อด	ลูกอ๊อด	-	-	ฮวก	-	/	โกนแถบ	/	-
	กิ้งก่า	กิ้งก่า	-	-	กะปอม	-	-	บั้งกู	/	/
	ทวงคก	ทวงคก	-	-	ขี้คันคาก	-	-	กิงกัวะ	/	/

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาเขมร		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
5	ปลา	ปลา	-	-	ปลา	-	/	ไตร	/	/
	เต่า	เต่า	-	-	เต่า	-	-	เน็ก	/	/
	ม้า	ม้า	-	/	ม้า	-	/	แจะห์	/	/
	วัว	วัว	-	-	จัว	-	-	โกว	/	/
	ช้าง	ช้าง	-	-	ช้าง	-	/	คำไร	/	/
	ค้ำนุ่ง	ค้ำนุ่ง	-	-	จั้น	-	-	กันควน	/	/
	กางเกง	กางเกง	-	-	ข่ง	-	-	คอก	/	/
	เสื้อ	เสื้อ	-	/	เสื้อ	-	/	อาว	/	/
6	อาหญิง	อา	-	-	อา	-	-	ปะโณมึง	/	/
								มึง		
	อาชาย	อา	-	-	อาว	-	-	ปู่	/	/
	น้ำหญิง	น้ำ	-	-	น้ำสาว	-	-	มึง	/	/
7	น้ำชาย	น้ำ	-	-	น้ำบ่าว	-	-	ปะโณ	/	-
								ปนอห์		
								ปู่	-	/
								ทม	/	/
8	ป้า	ป้า	-	/	ป้า	-	/	ทม	/	/
	พุ่มนี้	พุ่มนี้	-	-	มืออื่น	-	-	ชะแอก	/	/
9	มะรืนนี้	มะรืนนี้	-	-	มือสือ	-	-	ชะแอกมูย	/	/
	ขาด	ขาด	-	/	ขาด	-	/	คาง	/	/
	กัก	กัก	-	-	กัก	-	-	ท่า	/	/
	ปิด	ปิด	-	-	ปิด	-	-	บอกร์	/	/
9	นับ	นับ	-	-	นับ	-	-	เวือบ	/	/
	มัด	มัด	-	-	มัด	-	-	จง	/	/
	ถื่น	ถื่น	-	-	มื่น	-	/	ระอัน	/	/
	ร่อน	ร่อน	-	-	ฮอน	-	/	กะเคา	/	/
	ดาว	ดาว	-	-	ดาว	-	-	ประกาย	/	/
	วัด	วัด	-	-	วัด	-	-	เวือด	/	/
	ก้าง	ก้าง	-	/	ก้าง	-	/	จะเอ็ง	/	/
	เหวื่อ	เหวื่อ	-	-	เหวื่อ, เหวีย	-	-	งญื่อ	/	/

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สภาพการใช้ภาษาของกลุ่มคนเชื้อสายเขมร โดยส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นช่วงอายุระดับใด ยังคงใช้ภาษาเขมรในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ของคนภายในกลุ่ม จากรายการคำศัพท์ 54 คำ ใน 9 หมวด ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 มีอัตราการใช้ภาษาเขมรร้อยละ 100 แม้จะมี 1 คำศัพท์ คือ “คำลึง” ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง แต่ก็ยังใช้ภาษาเขมรควบ

คู่ไปด้วย ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 มีการใช้คำศัพท์ภาษาเขมรในอัตราร้อยละ 92.5 ในจำนวนนี้ยังปรากฏใช้คำภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานอยู่ด้วยจำนวน 22 คำ โดยใช้ควบคู่กับภาษาเขมร

นอกจากนี้ ในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ยังปรากฏชัดเจนว่าตั้งใจเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสาร 5 คำศัพท์ ได้แก่ “น้อยหน้า” “ลูกอี๊ด” “ข้าง” “ลั่น” และ “ร้อน” และมีเพียง 1 คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะคำไทยถิ่นอีสานเท่านั้น ได้แก่ “ลูกอี๊ด”

จากข้อมูลตารางเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายเขมร พบว่ามีเพียง 1 คำที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม เลือกใช้คำไทยถิ่นกลาง ได้แก่ “คำลั้ง” แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 ยังทราบคำศัพท์ในภาษาเขมร และยังปรากฏใช้อยู่บ้าง แม้จะบอกกับผู้วิจัยว่า เป็นภาษาเก่าและไม่ค่อยใช้กันแล้ว ยกเว้นกับผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ไม่ทราบข้อมูลคำศัพท์นี้ในภาษาเขมรเลย และปรากฏใช้คำศัพท์นี้เฉพาะที่เป็นคำไทยถิ่นกลางเท่านั้น

จากข้อมูลดังกล่าว อาจทำให้สรุปการใช้ภาษาของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายเขมรในจังหวัดอุบลราชธานีได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลในระดับอายุใด ยังคงใช้ภาษาเขมรซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นในกลุ่มชนของตนในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม และปรากฏข้อมูลที่จะเห็นแนวโน้มว่าผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวจะใช้คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารกับคนในวัยเดียวกัน ในขณะที่ผู้ใช้ภาษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป แม้จะรู้คำในภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน แต่ก็เลือกที่จะใช้คำในภาษาเขมรสื่อสารมากกว่า

ค. การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกวยหรือส่วย

กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกวยหรือส่วยที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เป็นชนถิ่นที่อาศัยอยู่ที่บ้านจันทา และบ้านแก่งเรือ จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นสภาพการใช้ภาษาของชนถิ่นเชื้อสายกวยหรือส่วยทั้ง 2 หมู่บ้านนี้ที่น่าสนใจ ดังจะเห็นได้จากตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

หมวด	รายการ คำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาเขมร			ภาษาญ้อหรือส่วย		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
1	จบก	จบก	-	-	คั่ง	-	*	จรมอห์	*	-	บุห์	/*	/*
	พิน	พิน	-	-	เข่ว	-	*	ทะเมง	*	-	กะแนง	/*	/*
	น่อง	น่อง	-	-	บิแซง	-	-	ผัดเจ็ง	-	-	จะงอง	/*	-
	บู	บู	-	*	บู	-	*	คระจิก	*	-	กะดอล	/*	/*
	ขา	ขา	-	*	ขา	-	*	เจ็ง	-	-	โล	/*	/*
	หั่ว	หั่ว	-	*	หั่ว	-	-	กะบาส	*	-	ปลอ	/*	/*
	ตา	ตา	-	/*	ตา	-	/*	พะแนก	*	-	มัด	/*	/*
	คาง	คาง	-	*	คาง	-	*	อะกา	*	-	เกียง	/*	/-
	ปาก	ปาก	-	/*	ปาก	-	/*	เมือด	*	-	ทะนอ	/*	/*
	บ่า	บ่า	/	/*	บ่า	/	/*	ชะมา	*	-	อะป้า	/*	/*
	ตัก	ตัก	-	*	ตัก	-	*	เพลา	*	-	ตะโกโล	/*	/*
	เช่า	เช่า	-	*	เช่า	-	*	จังกวาง	*	-	ปลอตะกอล	/*	/*
	อก	อก	-	-	เอิก	-	/*	เคิมตุง	*	-	ปะซอน	/-	-
	เอว	เอว	-	-	แอว	-	/*	จังกะห์	*	-	อะเกง	/*	/*
2	เตื่อ	เตื่อ	-	-	ฮาด	-	*	กันตึล	*	-	เล็ช	/*	/*
	กระดาม	กระดาม	/	/*	กระดาม	/	/*	เกรอะดาร์	*	-	-	-	-
	ตะกร้า	ตะกร้า	-	-	กะด้า	/*	/*	เจ็ล	*	-	-	-	-
	ด้าย	ด้าย	-	/*	ด้าย	-	/*	ออมบอห์	*	-	ปลา	/*	/-
3	เชือก	เชือก	-	-	เชือก	-	*	กระแซ	*	-	อไซ	/*	/*
	น้ำเต้า	น้ำเต้า	-	-	บักน้าม	-	-	-	-	-	ไปลอะดอล	/*	-*
	ดำดิ่ง	ดำดิ่ง	-	-	ดำนิน	/*	/*	-	-	-	-	-	-
	น้อยหน้า	น้อยหน้า	-	-	หมักเขียบ	-	/*	-	-	-	ไปลมักเขียบ	/*	/-
4	ข้าว	ข้าว	-	-	เข้า	-	/*	ชะเวา	*	-	ทอ	/*	-
	แมลงปอ	แมลงปอ	-	-	แมงกะโหล	-	*	-	-	-	คอบ	-	/*
	ผีเสื้อ	ผีเสื้อ	-	/	แมงกะเบือ	-	*	-	-	-	แมงเคอเคือ	/*	/-
	ลูกอ๊อด	ลูกอ๊อด	-	-	ฮวก	-	*	-	-	-	กันกราบ	/*	/-
											กอนกวอด	/*	/*

* หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยอยู่ที่บ้านแก่งเวียง

/ หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยอยู่ที่บ้านจันลา

หมวด	รายการ คำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาเขมร			ภาษาญ้อหรือส่วย		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
5	กิ่งก่า	กิ่งก่า	-	-	กะปอม	/*	/*	ปึงกูย	*	-	อะกอย	/*	/*
	คางคก	คางคก	-	-	ขี้คั่นคาก	-	/-	กิงโกรก	*	-	อะกัวดา	/*	/*
	ปลา	ปลา	-	-	ปลา	-	/*	ไคร	*	-	อะกา	/*	/*
	เต่า	เต่า	-	/*	เต่า	-	/*	เน็ก	*	-	ตะมอม	/*	/*
	ม้า	ม้า	-	/*	ม้า	-	/*	แซห์	*	-	อะแซะห์	/*	/*
	ช้าง	ช้าง	-	-	ช้าง	-	/*	ตำไร	*	-	อะเจียง	/*	/*
	วัว	วัว	-	-	จัว	-	/*	โกว	*	-	โทห์	/*	/*
	ค้ำนุ่ง	ค้ำนุ่ง	-	-	จั้น	-	-	จมนปวค	*	/	งญืด	/*	/*
	ทางเกว	ทางเกว	-	-	ช่ง	-	-	-	-	/	กอ	/*	/*
6	เสื่อ	เสื่อ	-	/*	เสื่อ	-	/*	ฮาว	*	/	ฮับ	/*	/*
	อาหญิง	อา	-	-	อา	-	-	-	-	/	แกค	*	*
	อาชาย	อา	-	-	ฮาว	/	-	-	-	/	แจมโนะห์	/	/
	น้ำหญิง	น้ำ	-	-	น้ำบ่าว	*	*	-	-	-	-	-	-
	น้ำชาย	น้ำ	-	-	น้ำสาว	-	*	-	-	/	-	-	-
	ป้า	ป้า	-	/*	บ่าว	*	*	-	-	-	แกค	/*	*
											แจมเน	-	/
											แจมเน	/	/
											เมป้า	/*	/*
7	พรงนี้	พรงนี้	-	-	มืออื่น	-	-	-	-	-	ปะนอ	/*	/*
	มะรินนี้	มะรินนี้	-	-	มือฮือ	-	-	-	-	-	เลื่อ	/*	/*
8	ขาด	ขาด	-	/*	ขาด	-	/*	คัง	*	-	ทะแฮด	/*	/*
	กัค	กัค	-	-*	กัค	-	-*	คำ	*	-	กัณ	/*	/-
	ปัด	ปัด	-	*	ปัด	-	-*	โอะห์	*	-	โปะห์	/*	/*
	นับ	นับ	/*	/*	นับ	/*	/*	เรือน	*	-	-	-	-
	มัด	มัด	-	*	มัด	-	*	จอง	*	-	ซัด	/*	/*
	ถื่น	ถื่น	-	-	มื่น	-	*	ระอัน	*	-	ละแคล	/*	/*
	รื้อน	รื้อน	-	-	ฮื้อน	-	/*	กะเคา	*	-	กะเคา	/*	/*
9	คาว	คาว	-	/*	คาว	-	/*	ประกาย	*	-	อดอล	/*	/-
	วัด	วัด	-	-*	วัด	-	-*	เว็ด	*	-	กะที	/*	/*
	ก้าง	ก้าง	-	-*	ก้าง	-	-*	จะเอ็ง	*	-	อะสาอะกา	/*	/*

หมวด	รายการ คำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาเขมร			ภาษาญหรือส่วย		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
	เหงื่อ	เหงื่อ	-	-	เหื่อ	-	*	กะเด็คอก	*	-	ปะฮูล	/ *	/ *

จากตารางเปรียบเทียบการใช้ภาษาของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายญหรือส่วยจากผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ ใน 2 หมู่บ้าน จะพบว่ามีการใช้คำภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาญหรือส่วย โดยจะปรากฏผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ทั้ง 2 หมู่บ้าน ใช้คำในภาษาญหรือภาษาส่วยเดียวกันในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มจำนวน 46 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 85.18 มีเพียงบางศัพท์ที่ปรากฏใช้ต่างกัน ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ทั้ง 2 หมู่บ้าน ใช้คำภาษาญหรือส่วยเดียวกันจำนวน 35 ศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 64.81 แต่ถ้าเปรียบเทียบทั้ง 2 หมู่บ้าน จะพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ของบ้านจันลา ใช้คำในภาษาญมากกว่าผู้ให้ข้อมูลของบ้านแก่งเรือ โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ของบ้านจันลา โดยใช้คำในภาษาญจำนวน 48 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 88.88 และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้คำในภาษาญจำนวน 46 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 85.18

ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาที่ใช้คำในภาษาไทยถิ่นกลาง คำในภาษาไทยถิ่นอีสาน และคำในภาษาเขมร พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มของบ้านแก่งเรือ ปรากฏใช้มากกว่าบ้านจันลา และมีการใช้ที่แตกต่างกันระหว่างผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 บ้านแก่งเรือ จะใช้คำในภาษาเขมร ควบคู่ไปกับคำในภาษาญ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะใช้คำในภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นกลางควบคู่กับภาษาญ จากการสอบถาม จึงทราบว่า หมู่บ้านแก่งเรือเป็นหมู่บ้านที่มีทั้งคนที่มีเชื้อสายญและคนที่มีเชื้อสายเขมรอาศัยอยู่ร่วมกันมานาน แต่ผู้ที่มีเชื้อสายญมีมากกว่า ผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปจึงรู้ทั้งภาษาญและภาษาเขมร ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะรู้ภาษาญ และนิยมที่สื่อสารด้วยคำในภาษาไทยถิ่นกลางและคำในภาษาอีสานมากกว่า

จากตารางจะพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 ทั้ง 2 หมู่บ้าน ใช้คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสาน หลายศัพท์ โดยเฉพาะคำศัพท์ที่คำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 2 นี้ จะเลือกคำไทยถิ่นอีสานมากกว่า เช่น คำศัพท์ "อก" "เฮว" "ดำลึง" "กึ่งก่า" เป็นต้น

นอกจากนี้ยังปรากฏว่าผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ของทั้ง 2 หมู่บ้าน ให้ข้อมูลคำศัพท์ในหมวดคำลำดับญาติไม่ตรงกัน โดยเฉพาะคำศัพท์ "อาหญิง" "อาชาย" "น้าหญิง" "น้าชาย" และบางคำศัพท์ ไม่ปรากฏข้อมูลที่เป็นคำในภาษาญในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เช่น "อาชาย" "น้าหญิง" ขณะเดียวกัน ก็ปรากฏ

การใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นอีสานอยู่ด้วย ลักษณะเช่นนี้ ทำให้คาดการณ์ได้ว่า ในอนาคต มีแนวโน้มที่กลุ่มชนที่มีเชื้อสายกูย จะใช้คำศัพท์ในหมวดคำลำดับญาติเป็นคำภาษาไทยมากขึ้น

ข้อมูลการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏ อาจจะพอสรุปได้ว่า ชนถิ่นที่มีเชื้อสายกูยหรือส่วย ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีอายุ 50 ขึ้นไป ยังคงใช้ภาษากูยในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มชนของตนโดยส่วนใหญ่ แม้ว่าผู้รู้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานก็ตาม แต่ก็ใช้คำภาษาไทยเหล่านี้สื่อสารกับบุคคลทั่วไปที่มีใช้กลุ่มชนที่มีเชื้อสายเดียวกัน นอกจากนี้ ในกรณีที่หมู่บ้านนั้น มีกลุ่มชนเชื้อสายเขมรอาศัยอยู่ร่วมกัน ผู้ให้ข้อมูลก็จะเรียนรู้ภาษาเขมรและสามารถใช้ภาษาเขมรในการติดต่อสื่อสารได้

ส่วนผู้ที่อายุ 11-20 ปี หรือผู้ใช้ภาษาที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาว ก็ยังคงใช้ภาษากูยในการติดต่อสื่อสารอยู่ ขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มที่จะใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยถิ่นกลางมากขึ้น นอกจากนี้ในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน มักจะใช้คำไทยถิ่นอีสานและคำไทยถิ่นกลางโดยส่วนใหญ่

ง. การใช้ภาษาของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายบรูหรือข่า

กลุ่มชนถิ่นที่มีเชื้อสายบรูหรือข่าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เป็นชนถิ่นอาศัยอยู่ที่บ้านเวินบึก จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายการศัพท์หมวดต่างๆ จำนวน 54 คำศัพท์ นั้น ทำให้เห็นสภาพการใช้ภาษาของชนถิ่นเชื้อสายบรูหรือข่าที่บ้านเวินบึก ทั้ง 2 รัชคัษอายุ ดังตารางเปรียบเทียบการใช้ภาษาดังต่อไปนี้

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาบรูหรือข่า		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
1	งมูก	งมูก	-	-	คั่ง	-	-	มูท์	/	/
	ฟั้น	ฟั้น	-	-	แซ้ว	-	-	กะแงง	/	/
	น่อง	น่อง	-	-	บิแ่ง	-	-	ไปรซังกอห์	/	/
	บู	บู	-	-	บู	-	-	ดุดอร์	/	/
	หั่ว	หั่ว	-	-	หั่ว	-	-	เปลอ	/	/
	คา	คา	-	-	คา	-	-	มัด	/	/
	คาง	คาง	-	/	คาง	-	/	เกียก	/	/
	บ่า	บ่า	-	-	บ่า	-	-	ล่ำปา	/	/

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาบรูหรือข้า		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
2	ปาก	ปาก	-	-	ปาก	-	-	แกห์	/	/
	เข้า	เข้า	-	-	เข้า	-	-	กระกอรี	/	/
	ขา	ขา	-	-	ขา	-	-	จุ	/	/
	ตัก	ตัก	-	-	ตัก	-	-	คะอู	/	/
	อก	อก	-	-	เอิก	-	-	ปะเตือ	/	/
	เอว	เอว	-	-	แอว	-	/	ตะกิก	/	/
	เอือ	เอือ	-	-	สาค	-	-	กันจาร์	/	/
	กระดาบ	กระดาบ	/	/	กระดาบ	/	/	เจือห์	/	/
	ตะกร้า	ตะกร้า	-	-	กะตา	/	/	-	-	-
	ค้าย	ค้าย	-	/	ค้าย	-	/	ปรีไซ	/	/
3	เชือก	เชือก	-	-	เชือก	/	/	-	-	-
	น้ำเต้า	น้ำเต้า	-	-	บักน้าม	-	-	อาลวย	/	-
								บาโตลฮ์	-	/
	คำลึง	คำลึง	-	-	คำนิน	-	-	-	-	-
4	นื้อยหน้า	นื้อยหน้า	-	-	คำลีน	/	/	-	-	-
	ข้าว	ข้าว	-	-	บักเขียบ	/	/	-	-	-
	แมลงปอ	แมลงปอ	-	-	เข้า	-	-	คอย	/	/
	ผีเสื้อ	ผีเสื้อ	-	-	แมงกะโซ่	-	-	ตะคิลคอบู	/	/
	ลูกฮ้อด	ลูกฮ้อด	-	-	แมงกะบี้	-	-	ตะคิลปัด	/	/
	กิ้งก่า	กิ้งก่า	-	/	ฮวก	-	-	อะเปียก	/	/
	คางคก	คางคก	-	-	กะปอม	-	-	อะกอย	/	/
	ปลา	ปลา	-	/	ขี้คันคาก	-	-	ฮารอห์	/	/
	เต่า	เต่า	-	/	ปลา	-	/	อะกา	/	/
	ม้า	ม้า	-	-	เต่า	-	/	ตะมอม	/	/
5	วัว	วัว	-	-	ม้า	-	-	อะแซ	/	/
	ช้าง	ช้าง	-	-	วัว	-	-	ตะแกก	/	/
	ค้าง	ค้าง	-	-	ช้าง	-	-	อะเจียง	/	/
	ค้าง	ค้าง	-	-	ขึ้น	-	-	แฮน	/	/
	กางเกง	กางเกง	-	-	ข่ง	/	/	-	-	-

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาบรูหรือข้า		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
6	เสื่อ	เสื่อ	-	/	เสื่อ	-	/	อะยอห์	/	/
	อาหะญิง	อา	-	-	อา	-	-	อะแอะปะว	/	/
	อาขาย	อา	-	-	อาว	-	-	อะงปะว	/	/
	น้ำหะญิง	น้ำ	-	-	น้ำสาว	-	-	อะแอะเป	/	/
	น้ำขาย	น้ำ	-	-	น้ำบ่าว	-	-	อะแอะเลา	/	/
7	ป้า	ป้า	-	-	ป้า	-	-	อจา	/	/
	พุ้งนี้	พุ้งนี้	-	-	มืออิน	-	-	เพรอนอ	/	/
	มะรินนี้	มะรินนี้	-	-	มือฮือ	-	-	เครีบ	/	/
8	ขาด	ขาด	-	-	ขาด	-	-	อรวาแฮ	/	/
	กัก	กัก	-	-	กัก	-	-	กับ	/	/
	ปัก	ปัก	-	-	ปัก	-	-	โปอ	/	/
	นับ	นับ	/	/	นับ	/	/	นับ	-	-
	มัด	มัด	-	-	มัด	-	-	ซัก	/	/
	ถื่น	ถื่น	-	-	ถื่น	-	-	ชะวาช	/	/
	ร้อน	ร้อน	-	-	ฮ้อน	-	/	กุเลา	/	/
9	คาว	คาว	-	/	คาว	-	/	มะเคอว	/	/
	วัด	วัด	/	/	วัด	/	/	-	-	-
	ก้าง	ก้าง	-	-	ก้าง	-	-	อสาอะกา	/	/
	เหวื่อ	เหวื่อ	-	-	เหวื่อ	-	-	ปะโส	/	/

จากตารางข้อมูลเปรียบเทียบการใช้ภาษาของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายบรูหรือข้าที่บ้านเวินบิกนี้ จะพบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุ ยังคงใช้คำศัพท์ในภาษาบรูหรือข้าในการติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1 และกลุ่มที่ 2 ใช้คำศัพท์ภาษาบรู จำนวน 47 คำศัพท์ เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 87.03 ในจำนวนนี้ มีเพียง 1 คำศัพท์ ที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ใช้ไม่ตรงกัน ได้แก่ คำศัพท์ "น้ำด้า" อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่การใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง และคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานแล้ว จะพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะใช้คำศัพท์ไทยถิ่นกลาง และคำไทยถิ่นอีสานมากกว่าผู้ให้

ข้อมูลกลุ่มที่ 1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคำไทยถิ่นกลางและคำไทยถิ่นอีสานต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลจะใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่า เช่น คำศัพท์ "เอว" "เชือก" "น้อยหน้า" เป็นต้น

นอกจากนี้ ศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุใช้คำในภาษาไทยถิ่นกลาง และคำไทยถิ่นอีสานนั้น จะเป็นศัพท์ที่ไม่ปรากฏใช้ในภาษาบรูหรือข่า ได้แก่ คำศัพท์ "ตะกร้า" "เชือก" "คำลึง" "น้อยหน้า" "กางเกง" "นับ" และ "วัด" นอกนั้นจะปรากฏใช้ควบคู่กับศัพท์ในภาษาบรูหรือข่า

ลักษณะเช่นนี้ อาจทำให้พอสรุปได้ว่า กลุ่มชนถิ่นที่มีเชื้อสายบรูหรือข่าที่บ้านเวินบักนี้ โดยส่วนใหญ่ยังคงใช้ภาษาบรูหรือข่าในการติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นคนในระดับอายุ 50 ปี ขึ้นไป หรือคนในระดับอายุ 11-20 ปี อย่างไรก็ตาม ก็มีแนวโน้มว่าผู้ใช้ภาษาบรูหรือข่าที่อยู่ในวัยรุ่นหรือวัยหนุ่มสาวจะใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง และคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสารมากขึ้น

จ. การใช้ภาษาของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกูลา

กลุ่มชนถิ่นที่มีเชื้อสายกูลาที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ เป็นชาวกูลาที่อาศัยอยู่ที่บ้านโนนใหญ่ จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายการคำศัพท์หมวดต่าง ๆ และผลการวิเคราะห์คำศัพท์เหล่านั้น ได้แสดงให้เห็นสภาพการใช้ภาษาของชนถิ่นเชื้อสายกูลาทั้ง 2 ระดับอายุ ดังที่ปรากฏในตารางเปรียบเทียบการใช้ภาษา โดยจะแสดงเฉพาะคำศัพท์ที่มีการใช้แตกต่างกันเท่านั้น คำศัพท์ใดที่คำไทยถิ่นกลาง คำไทยถิ่นอีสาน และคำภาษากูลา ใช้คำเดียวกัน จะไม่นำมาแสดงในตาราง

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาของชาวกูลา		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
1	จุก	จุก	-	-	ด้ง	-	/	สูดั่ง	/	-
	ฟีน	ฟีน	-	-	แซ่ว	-	/	ปิ่น	/	-
	น่อง	น่อง	-	/	บิแคง	-	-	แก้งก่า	/	-
	หัว	หัว	-	/	หัว	-	/	โห	/	-
	ดา	ดา	-	/	ดา	-	/	คำ	/	-
	เช่า	เช่า	-	/	เช่า	-	-	เช่า	/	-
	กาง	กาง	-	/	กาง	-	/	ถ่าง	/	-

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาของชาวภูไท		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
2	บ่า	บ่า	-	/	บ่า	-	/	บ่า	/	-
	ปาก	ปาก	-	/	ปาก	-	/	ป้าก	/	-
	ตัก	ตัก	-	-	ตัก	-	-	ตัก	/	/
	อก	อก	-	/	เอิก	/	/	เอิก	/	/
	เอว	เอว	-	/	แอว	-	/	เอ้ว	/	-
	ขา	ขา	/	/	ขา	/	/	ขา	/	/
	เขือ	เขือ	-	/	เสาค	/	/	เจือ	/	-
	กระดาน	กระดาน	/	/	เกือ	-	-	-	-	-
	ตะกร้า	ตะกร้า	-	/	กะดา	-	-	จะก้า	/	-
	ค้าย	ค้าย	-	/	ค้าย	-	/	ค้าย	/	-
3	เขือก	เขือก	-	-	เขือก	-	/	เจือก	/	-
	น้ำเต้า	น้ำเต้า	-	/	บักน้าม	-	/	บักน้ำเต้า	/	-
	ตำลึง	ตำลึง	-	/	ค่านิน	-	-	บักค่านิน	/	-
	น้อยหน้า	น้อยหน้า	-	/	บักเขียบ	-	/	บักเขียบ	/	-
4	ข้าว	ข้าว	-	-	เข้า	-	/	ก้าว	/	-
	แมลงปอ	แมลงปอ	/	/	แมงกะเบือ	/	/	-	-	-
	ผีเสื้อ	ผีเสื้อ	/	/	-	-	-	ปี่เจือ	/	-
	ลูกอ๊อด	ลูกอ๊อด	/	/	ฮวก	-	-	ลูกฮวก	/	-
5	กิ้งก่า	กิ้งก่า	-	-	ลูกฮวก					
	คางคก	คางคก	-	-	กะปอม	-	/	กะปอม	/	-
	ปลา	ปลา	-	-	ซี้คันคาก	-	/	กี้กันคาก	/	-
	เต้า	เต้า	-	/	ป้า	-	/	ป้า	/	-
	ม้า	ม้า	-	/	เต้า	-	/	เต้า	/	-
	วัว	วัว	-	-	ม้า	-	/	หมา	/	-
	ช้าง	ช้าง	-	-	จัว	-	/	หจัว	/	-
	ผ้าถุง	ผ้าถุง	-	-	ช้าง	-	/	ช้าง	/	-
	กางเกง	กางเกง	-	/	จั้น	-	/	จั้น	/	-
	เสื้อ	เสื้อ	-	/	ซ่ง	-	/	กางเก็ง	/	-
					เสื้อ	-	/	เจือ	/	-

หมวด	รายการคำศัพท์	ภาษาไทยถิ่นกลาง			ภาษาไทยถิ่นอีสาน			ภาษาของชาวกุลา		
		ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	ศัพท์	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2
6	อาหญิง	อาหญิง	-	/	อา	-	/	อ้า	/	-
	อาชาย	อาชาย	-	/	อาว	-	-	อ้าว	/	-
	น้ำหญิง	น้ำ	/	/	น้ำสาว	/	-	-	-	-
	น้ำชาย	น้ำ	-	-	น้ำบ่าว	-	/	น้ำบ่าว	/	-
	ป้า	ป้า	-	/	ป้า	-	/	ป้า	/	-
7	พรงนี้	พรงนี้	-	-	มือฮิน	/	/	-	-	-
	มะรินนี้	มะรินนี้	-	-	มือฮือ	-	/	มือฮือ	/	-
8	ขาด	ขาด	-	/	ขาด	-	/	ก้าด	/	-
	ถีน	ถีน	-	-	มึน	/	/	มึน	/	/
	รื้อน	รื้อน	-	-	ฮื้อน	/	/	ฮื้อน	/	/
9	คาว	คาว	-	/	คาว	-	/	ค้าว	/	-
	เห้งอ	เห้งอ	-	-	เฮีย	/	/	เฮีย	/	/

จากตารางข้อมูลเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายกุลา ที่บ้านโนนใหญ่ ทั้ง 2 ระดับอายุ พบว่ามีคำศัพท์ที่เป็นภาษาของชาวกุลาแตกต่างจากคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นกลางและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานทางด้านการออกเสียง โดยเฉพาะเสียง /s/ ในภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน จะเป็นเสียง /c/ ในภาษาของชาวกุลา และเสียง /kh/ จะเป็นเสียง /k/ นอกจากนี้เสียงวรรณยุกต์ จากเสียงสามัญ เสียงเอก และ เสียงโท จะเป็นเสียงจัตวาในภาษาของชาวกุลา

สภาพการใช้ภาษาของกลุ่มชนเชื้อสายกุลา จะพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ยังคงใช้คำศัพท์และออกเสียงคำศัพท์ในภาษาของชาวกุลาอยู่ จำนวน 44 คำศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 81.48 ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 นั้น แม้จะปรากฏว่ามีการใช้คำศัพท์บางคำที่เหมือนกันกับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าคำศัพท์เหล่านั้น ส่วนเป็นคำศัพท์ที่เหมือนกันกับภาษาไทยถิ่นกลางหรือภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งบางครั้งไม่อาจแยกออกได้ว่า ที่ผู้ให้ข้อมูลใช้คำศัพท์นั้น เพราะรู้ว่าเป็นคำศัพท์ของชาวกุลา หรือว่าเป็นคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นอีสานหรือถิ่นกลาง เช่น คำศัพท์ว่า หู ขา มึน ฮื้อน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สภาพการใช้ภาษาของชาวอุบลโดยทั่วไปปรากฏค่อนข้างชัดเจนว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 มิได้ใช้คำศัพท์หรือออกเสียงคำศัพท์ภาษาของชาวอุบล หากแต่ปรากฏใช้คำภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นอีสานเป็นส่วนใหญ่ จากลักษณะเช่นนี้ จึงอาจจะพอสรุปได้ว่า ภาษาและสำเนียงภาษาแบบชาวอุบลนั้น ปรากฏเพียงเฉพาะผู้ใช้ภาษาที่มีเชื้อสายอุบลในระดับอายุ 50 ปีขึ้นไปเท่านั้น

นอกจากนี้ จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุชาวอุบลก็ทำให้ทราบว่า นับวันผู้ที่สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชาวอุบลจะมีน้อยลง แม้แต่คนรุ่น 50 ปีขึ้นไป ก็มีจำนวนไม่มากนักที่จะพูดคุยสื่อสารกันด้วยภาษาและสำเนียงของชาวอุบลด้วยกัน อีกทั้งคำศัพท์ของชาวอุบลโดยส่วนใหญ่ก็จะคล้ายกับคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นอีสาน มีเพียงสำเนียงเท่านั้นที่ต่างไป ซึ่งจะใกล้เคียงกับสำเนียงของภาษาไทยถิ่นเหนือ หรือภาษาคำเมือง เนื่องจากเป็นภาษาของชาวอุบล ก็คือภาษาของชาวไทยใหญ่ ดังนั้น จึงค่อนข้างจะเป็นสาเหตุให้คนรุ่นหลังไม่ใคร่จะใส่ใจหรือเห็นความสำคัญของการคงสำเนียงภาษาของชนถิ่นเชื้อสายอุบลเท่าใดนัก (นายทองใบ เครือสิงห์, บ้านโนนใหญ่ ค.ก่อเอ้ อ.เขื่อง ใน จ.อุบลราชธานี, สัมภาษณ์)

อันที่จริง คำศัพท์ในภาษาของชนถิ่นอุบลก็ยังปรากฏใช้อยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นลักษณะของคำศัพท์ที่เรียกการละเล่นหรือศิลปะการแสดงของชนกลุ่มเชื้อสายอุบล เช่น การรำบองเซ็ง ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นเมือง เป็นการเต้นประกอบจังหวะดนตรี ซึ่งต้องมีฆ้องขม เป็นเครื่องดนตรีหลัก มักใช้แสดงในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน เป็นต้น หรือคำศัพท์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชนกลุ่มเชื้อสายอุบล เช่น ส่างลอง หมายถึงการบวชนาค เจ้าส่าง หมายถึง สามเณร ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงปรากฏธรรมเนียมประเพณีนี้อยู่ เพื่อเป็นการสืบทอดให้ชนเชื้อสายอุบลรุ่นหลังได้ประจักษ์

ดังนั้น ทางด้านการใช้ภาษาของกลุ่มชนเชื้อสายอุบลที่บ้านโนนใหญ่ อาจสรุปได้ว่า คนในรุ่นอายุ 50 ปีขึ้นไป ยังคงมีการใช้คำศัพท์และการออกเสียงคำศัพท์ตามสำเนียงภาษาของชาวอุบลอยู่บ้างควบคู่ไปกับการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน ขณะเดียวกัน ก็พยายามที่จะสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณีของชาวอุบล จึงทำให้ยังคงมีคำศัพท์ต่าง ๆ ของชาวอุบลปรากฏอยู่ ในขณะที่คนรุ่น 11 -20 ปี หรือคนรุ่นหนุ่มสาวมีการใช้คำศัพท์หรือการออกเสียงคำศัพท์ตามสำเนียงชาวอุบล น้อยมาก จนเกือบจะไม่ปรากฏ และใช้คำในภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นอีสานในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยภาษาถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของการใช้ภาษาของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่างๆที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี อันได้แก่ กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว เชื้อสายเขมร เชื้อสายญ้อหรือส่วย เชื้อสายบรูหรือข่า และเชื้อสายกูลา อีกทั้งศึกษาสภาพการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนเหล่านี้ในผู้ใช้ภาษา 2 ระดับอายุ ทั้งนี้โดยมีสมมุติฐานที่ว่า กลุ่มชนถิ่นยังคงใช้ภาษาท้องถิ่นของกลุ่มตนในการติดต่อสื่อสาร และสภาพการใช้ภาษาของผู้ใช้ภาษา 2 ระดับอายุจะแตกต่างกัน โดยที่คนระดับอายุ 11-20 ปี จะรู้คำศัพท์ภาษาถิ่นของกลุ่มชนของตนน้อยลง และใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าคนระดับอายุ 50 ปีขึ้นไป

จากผลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์รายการศัพท์ทั้งหมด 54 คำ ใน 9 หมวดศัพท์ จากผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ จำนวน 30 คน จาก 15 หมู่บ้าน พบว่าลักษณะคำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ใช้ภาษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุที่เป็นกลุ่มชนเดียวกัน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน มีลักษณะดังนี้

1. คำศัพท์ที่ปรากฏเหมือนกัน ปรากฏคำศัพท์ที่เหมือนกันในทุกกลุ่มชนถิ่น
2. คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกัน แยกออกเป็น

2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด มีกลุ่มชนถิ่นที่ปรากฏคำศัพท์ต่างกันทั้งหมด ได้แก่ กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายเขมร กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายญ้อหรือส่วย และกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกูลา ไม่ปรากฏว่ากลุ่มชนถิ่นเชื้อสายบรูหรือข่า ใช้คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันทั้งหมด

2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วน ปรากฏว่ากลุ่มชนถิ่นทุกกลุ่มมีการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วน แยกออกได้ดังนี้

2.2.1 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่จำนวนพยางค์ มีกลุ่มชนถิ่นที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ใช้คำศัพท์ต่างกันที่จำนวนพยางค์ คือ กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย – ลาว และกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกูลา

2.2.2 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่พยัญชนะ พบว่า มีคำที่ต่างกันที่พยัญชนะต้นคำ พยัญชนะที่อยู่กลางคำ และพยัญชนะที่อยู่ต้นคำและกลางคำ โดยผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มของชนถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกันที่พยัญชนะ ได้แก่ กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย – ลาว เชื้อสายญ้อหรือส่วย และเชื้อสายกูลา

2.2.3 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่สระ พบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว และเชื้อสายกุกา ที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกันที่สระ

2.2.4 คำศัพท์ที่ปรากฏต่างกันบางส่วนที่วรรณยุกต์ พบว่าผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่มที่เป็นกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกุกาเท่านั้นที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกันที่วรรณยุกต์

3. คำศัพท์ที่ปรากฏทั้งเหมือนและต่าง ได้แก่

3.1 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 จะปรากฏกับผู้ให้ข้อมูลเชื้อสายไทย-ลาว เชื้อสายเขมร และเชื้อสายกุกาหรือส่วย ในจำนวนคำศัพท์ที่ไม่มากนัก

3.2 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 จะปรากฏกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มชนถิ่นทุกกลุ่ม และเกิดกับคำศัพท์หลายคำในแต่ละกลุ่มชนถิ่น

3.3 คำศัพท์ที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ใช้เหมือนและต่างกัน จะปรากฏกับผู้ให้ข้อมูลที่มีเชื้อสายเขมร ที่บ้านโฆงเท่านั้น

4. คำศัพท์ที่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่ง จะพบในกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว และกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกุกาหรือส่วย

ทางด้านสภาพการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีที่ปรากฏจะพบว่า ผู้ใช้ภาษา 2 ระดับอายุ ของกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่างๆ ทุกกลุ่ม มีการใช้คำศัพท์ทั้งคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน และคำศัพท์ในภาษาถิ่นของกลุ่มชนของตน โดยที่กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายไทย-ลาว มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นภาษาถิ่นของกลุ่มตนในการติดต่อสื่อสาร

และปรากฏคำศัพท์ที่มีรูปแบบไปตามท้องถิ่นของผู้ใช้ภาษา ขณะเดียวกันยังปรากฏอีกว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุระหว่าง 11-20 ปี ใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากที่สุด ในบรรดากลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่างๆ

กลุ่มชนถิ่นที่จัดได้ว่า ใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนตนในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มได้มากที่สุด ในผู้ให้ข้อมูล 2 ระดับอายุ คือ กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายเขมร ขณะเดียวกันก็ยังปรากฏการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นอีสาน ควบคู่อยู่บ้าง โดยเฉพาะผู้ใช้ภาษาช่วงอายุ 11-20 ปี จะใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าที่จะใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง

ขณะเดียวกัน กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายบรูหรือข่า ก็มีการใช้ภาษาบรูในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม และใช้คำศัพท์ตรงกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ระดับอายุมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้ภาษาที่มีช่วงอายุระหว่าง 11-20 ปี ปรากฏการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยถิ่นกลางอยู่บ้าง

กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกูยหรือส่วย ยังปรากฏใช้คำศัพท์ในภาษากูยติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มของคนโดยส่วนใหญ่ แต่ก็มีข้อแตกต่างกันระหว่างผู้ใช้ภาษา 2 ระดับอายุ ในเรื่องของการใช้ภาษาถิ่นอื่นๆ กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป สามารถใช้ภาษาเขมรได้ ในขณะที่ผู้ใช้ภาษาอายุระหว่าง 11-20 ปี จะเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน และคำไทยถิ่นกลางในการติดต่อสื่อสารมากกว่า

ส่วนกลุ่มชนถิ่นเชื้อสายกลา จะพบว่าผู้ใช้ภาษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ยังคงใช้คำศัพท์และสำเนียงภาษาของชาวกลาอยู่ แต่ผู้ใช้ภาษาที่มีอายุ 11-20 ปี จะใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นกลาง ในการติดต่อสื่อสารเป็นส่วนใหญ่

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า ผู้ใช้ภาษาที่เป็นชนถิ่นเชื้อสายต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี ระดับอายุ 50 ปีขึ้นไป ยังคงใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนของตนในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม ในขณะที่ผู้ใช้ภาษาระดับอายุ 11-20 ปี หรือวัยหนุ่มสาว แม้จะรู้ภาษาท้องถิ่นของตน และยังคงใช้ภาษาถิ่นนั้นในการติดต่อสื่อสารก็ตาม กระนั้นก็ยังใช้ภาษาไทยถิ่นกลางควบคู่ไปด้วย ขณะเดียวกัน ผู้ใช้ภาษาช่วงอายุนี้นี้ ที่มีเชื้อสายอื่นๆ ที่มีเชื้อไทย-ลาว ก็มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานมากขึ้น ในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มของตน และสื่อสารกันระหว่างผู้ใช้ภาษาที่มีวัยเดียวกัน หรือวัยใกล้เคียงกัน และสภาพการใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานก็มีแนวโน้มที่จะมากขึ้นเรื่อยๆ

อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่าง ๆ ยังคงใช้ภาษาถิ่นของตนในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม สาเหตุประการหนึ่งน่าจะมาจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชนกลุ่มต่างๆ ที่ยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมา มีผลทำให้ภาษาซึ่งเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านั้น ยังคงปรากฏใช้สืบทอดกันมาได้ เราจะพบว่า กลุ่มชนถิ่นที่ยังคงมีวิถีชีวิต และสืบทอดคติความเชื่อ มีการปฏิบัติพิธีกรรมตามธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มเชื้อสายของตนที่ชัดเจนและเข้มข้น ก็จะทำให้ปรากฏว่า คนในกลุ่มชนนั้น มีการใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มคนในอัตราที่ค่อนข้างสูง เช่น กลุ่มชนชาวเขมร ชาวกูยหรือส่วย และชาวบรูหรือข่า เป็นต้น และมีผลทำให้คนในวัยรุ่นหรือวัยหนุ่มสาว ใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชนอื่นไม่มากเท่าภาษาของตน

ขณะเดียวกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ภาษาถิ่นอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาของกลุ่มชนของตน ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นอีสาน นั้น น่าจะเกิดจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา

สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้เห็นว่า สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่างๆ ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน การคมนาคมที่สะดวก ทำให้มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่มต่างเชื้อสายได้แพร่หลายและง่ายขึ้น ภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นภาษาหลักที่ใช้ในการสื่อสารของประชาชนทั่วไปในจังหวัดอุบลราชธานี จึงแพร่หลายเข้าไปในกลุ่มชนถิ่นเหล่านั้น อันที่จริง กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายอื่นๆ ที่มีใช้ไทย-ลาว อาจกล่าวได้ว่าเป็นชนถิ่นกลุ่มน้อยในจังหวัดอุบลราชธานี แม้ทุกคนในหมู่บ้านจะได้รับสัญชาติไทยแล้วก็ตาม แต่การสร้างการยอมรับเป็นสมาชิกร่วมสังคมอีสานและสังคมไทย ก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน ดังนั้นจะพบว่า ชนถิ่นเหล่านี้จึงพยายามเรียนรู้ภาษาไทยทั้งถิ่นกลางและถิ่นอีสาน เพื่อจะได้ติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกกลุ่มชนของตนได้ เมื่อมีโอกาส อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรับทราบข่าวสารข้อมูลทั่วไปในสังคมด้วย

นอกจากนี้ การแพร่หลายของสื่อและเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิทยุและโทรทัศน์ ที่มักจะปรากฏเกือบทุกครัวเรือน ได้ทำให้กลุ่มชนถิ่นเหล่านี้ ทราบข้อมูลข่าวสาร พร้อมกับภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งกลุ่มชนถิ่นจะมีการใช้คำศัพท์ใหม่ที่ไม่ปรากฏในภาษาท้องถิ่นของคนอีกด้วย

การศึกษา ด้วยระบบการศึกษาในปัจจุบันที่มีการเรียนการสอนและการสื่อสารภายในโรงเรียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน จึงทำให้นักเรียนหรือผู้ที่ผ่านระบบโรงเรียนจะต้องใช้ภาษาไทยกลางในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นจึงพบว่า ผู้ใช้ภาษาถิ่นเชื้อสายต่างๆ ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวหรือในช่วงวัยรุ่น มีการใช้ภาษาไทยกลางมากขึ้น ขณะเดียวกันเมื่อจะต้องติดต่อสื่อสารกับคนในวัยเดียวกัน เมื่ออยู่นอกห้องเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน จึงทำให้ผู้ใช้ภาษาที่เป็นชนถิ่นกลุ่มน้อยจะต้องใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานสื่อสาร จากข้อมูลจึงแสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาที่มีช่วงอายุ 11-20 ปี ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานมากกว่าที่จะใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง บางกลุ่มชนอาจจะใช้ควบคู่ไปกับภาษาของกลุ่มชนตน บางกลุ่มชนก็ใช้แต่ภาษาไทยถิ่นอีสาน หรือภาษาไทยถิ่นกลางเท่านั้น

ด้วยสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และระบบการศึกษาดังที่ได้กล่าวข้างต้น ล้วนเป็นปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลให้กลุ่มชนถิ่นเชื้อสายต่างๆ ที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี มีแนวโน้มที่จะใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานมากขึ้น ขณะเดียวกัน ก็มีความพยายามที่จะบำรุงรักษาภาษาของกลุ่มตน โดยการส่งเสริมให้มีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนให้มากขึ้นในชุมชน เพื่อชนรุ่นหลังจะได้สืบทอดวิถีชีวิต และขนบประเพณีของกลุ่มชนต่อไป

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยนี้ ได้ประสบปัญหาและอุปสรรคมากมาย ก่อนที่จะมาเป็นผู้วิจัยขณะนี้ มีการเปลี่ยนกลุ่มผู้วิจัยหลายกลุ่มด้วยกัน อีกทั้งความไม่เข้าใจและความไม่สันทัดของคณะผู้ทำงานวิชาการในมหาวิทยาลัยใหม่อย่างอุบลราชธานี ความไม่พร้อมของผู้ทำงาน จำนวนผู้ทำงานกับภาระงานต่างๆที่นอกเหนือจากภาระงานสอนที่ไม่สมดุลกัน ทำให้งานวิจัยนี้เริ่มต้นอย่างล่าช้า และดำเนินการวิจัยโดยใช้เวลาค่อนข้างนานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจำเป็นต้องลาราชการโดยใช้สิทธิของการลาพัก ลาป่วย และลาพักผ่อน เพื่อการทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วง

ขณะที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์คำศัพท์กับผู้ให้ข้อมูลในหมู่บ้านที่กำหนดไว้นั้น ผู้ให้ข้อมูลหลายหมู่บ้าน และหลายกลุ่มชนชั้นที่ยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย บางครั้งต้องใช้เวลาานกว่าที่ผู้ให้ข้อมูลจะให้ข้อมูลตามที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เนื่องจากคณะผู้วิจัยถือว่าเป็นคนต่างถิ่น และเป็นคนต่างกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลพยายามจะใช้ภาษาที่เป็นภาษาไทยกลาง หรือภาษาถิ่นอีสานในการให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นการให้เกียรติและเป็นการอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และความเข้าใจ ซึ่งเป็นความปรารถนาดีของชนชั้นเหล่านั้น บางครั้งก็อาจมีความหวาดระแวงในแง่ของเหตุผลทางการเมืองในฐานะที่กลุ่มชนชั้นที่ถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย ทำให้มีการระมัดระวังเป็นพิเศษในการให้ข้อมูลของกลุ่มตน ซึ่งคณะผู้วิจัยจะต้องใช้เวลานานมากในการอธิบายวัตถุประสงค์จนผู้ให้ข้อมูลเข้าใจ และไว้วางใจพร้อมที่จะให้ข้อมูลตามที่เป็นจริง

นอกจากนี้ ขณะที่สัมภาษณ์ ก็อาจจะมีผู้ร่วมฟัง ร่วมสังเกตการณ์ และผู้ร่วมให้ข้อมูลในหมู่บ้านอยู่ด้วย จนอาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่อาจให้สัมภาษณ์ตามที่จริงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลช่วงอายุ 11-20 ปี นั้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะถูกมองว่ายังเด็ก เกรงว่าจะยังไม่รู้เรื่อง ก็จะมีผู้ใหญ่มาร่วมให้ข้อมูลด้วยเช่นกัน จนบางครั้งผู้วิจัย จำเป็นต้องเปลี่ยนผู้ให้ข้อมูล และใช้เวลาในการสัมภาษณ์ใหม่อีกครั้ง

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านภาษาของกลุ่มชนชั้นต่างๆ ยังมีผลพลอยได้ทางด้านวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เช่น เรื่องเล่า ตำนาน วิถีชีวิต ประเพณีของกลุ่มชนชั้นเหล่านี้ที่น่าสนใจ และน่าจะมีการเก็บรวบรวม ตำราลง และศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้น เนื่องจากมีข้อมูลทางวัฒนธรรมอีกหลายประการ ที่กลุ่มชนชั้นเหล่านี้พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และยินดีที่จะให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชนชั้นของตนได้รับความสนใจและได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น อีกทั้งคนรุ่นสูงอายุเริ่มตระหนักและห่วงใยว่า ข้อมูลและลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มตนจะสูญหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชนเชื้อสายกูลา ที่มีอยู่น้อยเต็มที จึงใคร่ขอเสนอแนะที่จะให้มีการศึกษาลักษณะวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ของ

กลุ่มชนอื่นๆ ที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ ลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนแต่ละท้องถิ่นก็แตกต่างกัน หากมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มชน และระหว่างท้องถิ่น ก็จะทำให้น่าสนใจ และเป็นการศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานข้อมูลที่ดีและกว้างขวางในการศึกษาด้านวัฒนธรรมภูมิภาคศึกษาอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ ปั่นทอง. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในคน 3 รุ่นของภาษาคำเมือง.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524.
- จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ.
กรุงเทพ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519.
- ชำนาญ สิริวรินทร์. ประวัติชนเผ่ากูลาและการร่วมองเชียง. อุบลราชธานี : มปท, มปป.
อัคราณา.
- ช่อนกลิ่น พิเศษกลกิจ. หน่วยเสียงภาษาอุบล-เขื่องใหม่และสงขลาเทียบกับภาษากรุงเทพ.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.
- ถวิล แสงสว่าง. ประวัติบ้านโนนใหญ่. อุบลราชธานี : มปท, 2530. อัคราณา.
- ธิดา สารธา. เมืองอุบล : ธานีแห่งราชะ ศรีสง่าแห่งไพรพฤกษ์. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2536.
- ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และ สี พึ่งป่า. พจนานุกรมบูร-ไทย-อังกฤษ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2523.
- ประเสริฐ ศรีวิเศษ. พจนานุกรมอุย(ส่วย) - ไทย - อังกฤษ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2521.
- พนอ เพชรสม. การเปรียบเทียบการใช้ภาษาระหว่างคน 3 รุ่นใน อ.ท่าชะงะ จ.ชุมพร. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526.

ยุพา อุทามนตรี. ประเพณี พิธีกรรม ของชาวบรู๋บ้านเวินบึก ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2539.

รัชนี้ย์ เสนีย์ศรีสันต์. การศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบในภาษาลาวพวน มาบปลาเค้า ของ ผู้พูดที่มีอายุต่างกัน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

เรืองเดช ปิ่นเชื่อนรัตน์. ภาษาถิ่นตระกูลไทย. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.

ลิขิต ชีรวะกิน . ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, 2521.

วิจินต์ ภาณุพงศ์. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา : โครงการทดลอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

สมทรง บุรุษพัฒน์. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.

สลับ เปี่ยมเพิ่มมูล. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.

สุกรา สุขวรรณ. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์และการออกเสียงคำศัพท์ในภาษาถิ่น อุบลราชธานีของบุคคลสองระดับอายุ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.

สุริยา รัตนกุล. นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1 ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกและตระกูล จีน-ทิเบต. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์. ชีวิตชาวขมุ จาก 50 บทสนทนา. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.

เสนอ นาระคณ. อีสานคดี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไพศาลศิริ, 2521.

ไสย สว่างวรรณ. ภูมิศาสตร์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดชัยภูมิโดยใช้ระบบวรรณยุกต์. วิทยานิพนธ์
ภาษาสาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534.

อรธ นันทจักร. "อุบลราชธานีกับการสร้างตำนาน 200 ปี." วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ มหาสารคาม. 11(1) : 39-45 (มกราคม-มิถุนายน), 2535.

อัญชลี บุรณะสิงห์. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคน 3 ระดับ ภาษาไทยโขง.
วิทยานิพนธ์ภาษาสาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.

อุทัยวรรณ คันทอง. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคน 3 ระดับอายุในภาษาพวน.
วิทยานิพนธ์ภาษาสาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526.

อุบลราชธานี, จังหวัด. อุบลราชธานี 200 ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2535.

ภาพประกอบ

หีบหินเก่าตั้งเรียงรายกระจายอยู่ทั่วไปในหมู่บ้านโพนเมืองมะทัน ซึ่งเป็นหลักฐานที่ทำให้
นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณสมัยหินตั้ง

ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งไ้หมู่บ้านโนนน้อย จะเห็นการสั้กลายที่ขาอย่างชัดเจน

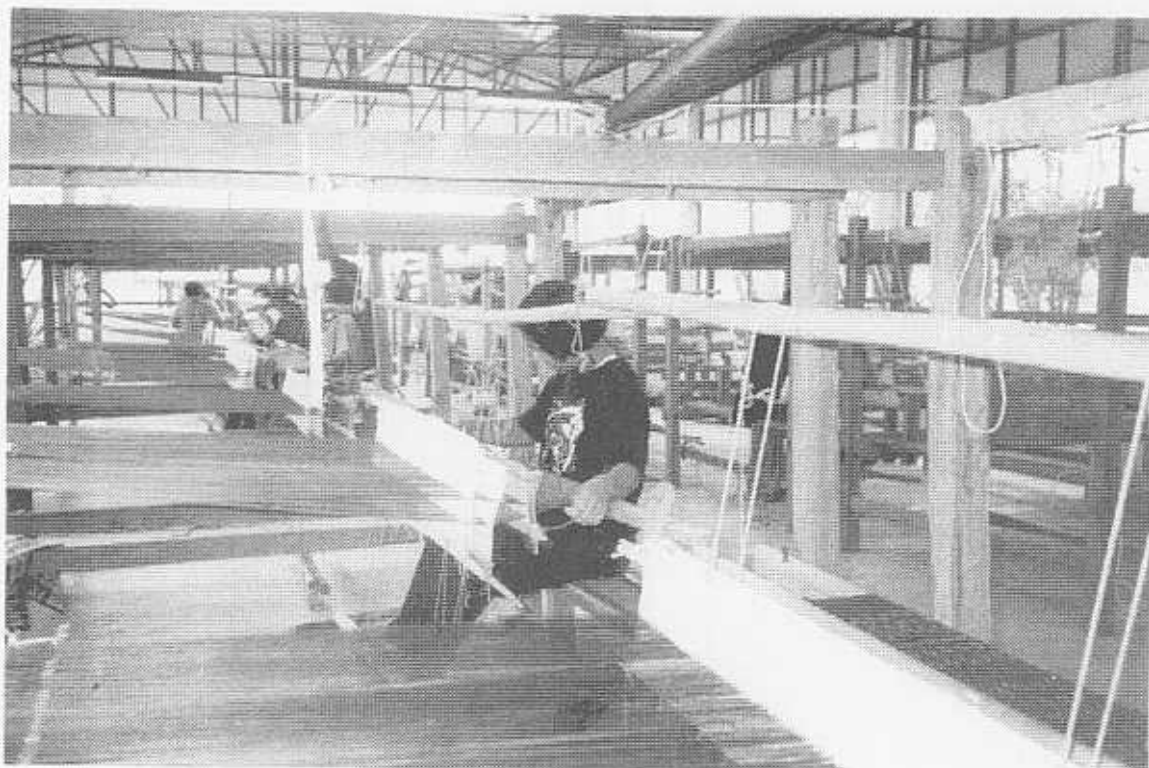
ภาพแสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบรูหรือข่า ที่บ้านเวินบึกในปัจจุบัน
ที่มีอุปกรณ์ไฟฟ้า ประเภทโทรทัศน์ วิทยุ และเครื่องเล่นเทป เกือบทุกครัวเรือน

ภาพการเก็บข้อมูลของคณะผู้วิจัย ที่บ้านเวินบึก

วิถีชีวิตโดยทั่วไปของผู้หญิงชาวบรู ที่บ้านเวินบึก ที่ยึดอาชีพการจักสานเป็นหลัก

ศูนย์ส่งเสริมอาชีพและพัฒนาฝีมือสตรีชาวบรูที่บ้านเวินบึก

(บน) ผู้ให้ข้อมูลชาวกลา ที่บ้านโนนใหญ่ (ล่าง) ภาพการบวชนาคหรือสำเริงของชาวกลา

